

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ნათია თათულაშვილი

ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამა
მოდული: ბუღალტრული აღრიცხვა და აუდიტი

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი და მისი სრულყოფის გზები
სს ქართული ლუდის მაგალითზე

(თემის დასახელება)

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია ბიზნესის ადმინისტრირების
მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ასოცირებული პროფესორი
მერაბ ჯიქია

თბილისი 2019

ანოტაცია

საწარმოს განვითარების მმართველობითი გადაწყვეტილებების შემუშავებაში უდიდესი მნიშვნელობა საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზს ენიჭება, რომელიც საწარმოს აქტივების და მათი დაფარვის წყაროების, ლიკვიდურობის, გადახდისუნარიანობის, საქმიანი აქტივობის და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების შესწავლას გულისხმობს. აღნიშნული საკითხების შესწავლა საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის, პროგნოზირებისა და საწარმოს გაკოტრების თავიდან აცილების ღონისძიებათა შემუშავების საშუალებას იძლევა.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ჩატარების შედეგად მიღებული ინფორმაცია, ძალზე საჭირო და მნიშვნელოვანია როგორც კრედიტორებისა და ინვესტორებისთვის, ასევე სხვადასხვა ბიზნეს გადაწყვეტილებათა მისაღებად. ფინანსური ანალიზის მთავარ მიზანს სწორედ, გადაწყვეტილების მიღებისთვის საჭირო ინფორმაციის მომზადება წარმოადგენს, იგი განსაზღვრავს გამოსაკვლევი ობიექტის შეფასებას, დიაგნოსტიკას, ანუ მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის დადგენას, შედეგებზე ცალკეული ფაქტორების გავლენის სიდიდის შეფასებას და მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგების პროგნოზირებას.

Annotation

An important factor in the development of enterprise development management decisions is to analyze the financial situation of the enterprise, which implies the study of the enterprise assets and their coverage sources, liquidity, solvency, business activity and other important issues. The study of these issues allows an enterprise to analyze, analyze, predict, and prevent the bankruptcy of the enterprise.

The information received as a result of the financial position analysis is very important and important for both creditors and investors as well as for various business decisions. The main purpose of financial analysis is to prepare the information necessary to make decisions, it determines the evaluation of the object, diagnostic, orientation of the causal link, estimating the size of the influence of individual factors on the results and predicting the results of the decisions made.

სარჩევი

ანოტაცია	2
შესავალი	5
თავი 1. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სრულყოფის ძირითადი საკითხები	8
1.1 ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები	8
1.2 საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის მაჩვენებლები და წყაროები	13
თავი 2. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ძირითადი ასპექტები	22
2.1 ლიკვიდურობისა და გადახდისუნარიანობის ანალიზი	22
2.2 ფინანსური მდგრადობის მაჩვენებლების ანალიზი	34
2.3 მომგებიანობისა და საინვესტიციო აქტივობის მაჩვენებლების ანალიზი	61
2.4 საქმიანი აქტივობის შეფასების მაჩვენებლის ანალიზი	76
დასკვნა	86
გამოყენებული ლიტერატურა	88

შესავალი

თემის აქტუალობა. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საწარმოს ნორმალური ფუნქციონირების უზრუნველყოფაში განსაკუთრებულ როლს სამეურნეო პროცესების მართვისა და რეგულირების თანამედროვე ფორმების გამოყენება ასრულებს. აღნიშნულის დიდ მნიშვნელობას ერთი ეკონომიკური სისტემიდან მეორეზე გარდამავალ პერიოდში ეკონომიკისათვის დამახასიათებელი სისტემური კრიზისი განაპირობებს. ეს უპირველეს ყოვლისა, წარმოების სფეროს სტაგნაციასა და საწარმოების მასიურად გაკოტრებაში ვლინდება. აღნიშნული პრობლემა ვერ გადაწყდება ფინანსური სიძნელების მქონე იმ საწარმოთა ლიკვიდაციით, რომლებმაც ვერ შეძლეს ახალ ეკონომიკურ გარემოსთან შეგუება, რამაც შეიძლება ეკონომიკური პოტენციალის ნგრევა და მომავალი განვითარების მატერიალური წინაპირობების მოშლა გამოიწვიოს. ამი ტომ საქართველოს ეკონომიკისათვის აქტუალურ პრობლემას წარმოადგენს კრიზისის დაძლევა ფინანსური პრობლემების მქონე საწარმოებში, რომლებიც საბაზრო პრინციპებით ჩამოყალიბებას და ეროვნული ეკონომიკის სისტემაში ფუნქციონირებას შეძლებენ. ამრიგად, სამეურნეო პროცესების მართვისა და რეგულირების თანამედროვე ფორმების გამოყენება, უპირველეს ყოვლისა, საწარმოთა ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფასა და გაუმჯობესებისაკენ არის მიმართული. ეს კი საწარმოთა გაკოტრების თავიდან აცილების წინაპირობას წარმოადგენს.

საწარმოს განვითარების სტრატეგიისა და ტაქტიკის შესაბამისი მმართველობითი გადაწყვეტილებების შემუშავების საფუძველს საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი წარმოადგენს. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი საწარმოს აქტივებისა და მათი დაფინანსების წყაროების, ლიკვიდურობის, გადახდისუნარიანობის, საქმიანი აქტივობის, გაკოტრების დიაგნოსტიკის, ფინანსური გაჯანსაღების ღონისძიებათა შემუშავებასა და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვას გულისხმობს. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარეობს არჩეული საკვლევითი თემის აქტუალობა.

სამაგისტო ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს საწარმოს ფინანსური მდგრადობისა და გაკოტრების დიაგნოსტიკის ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრა, საწარმოს

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის თეორიული, მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული საკითხების შესწავლა და გაკოტრების დიაგნოსტიკის მიზნით მათი გამოყენების შესაძლებლობის გამოვლენა, ფინანსური მდგომარეობის გაჯანსაღების ღონისიებათა შემუშავება ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების მწარმოებელ საწარმოებში. ხოლო, საგანია საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი. კერძოდ, ქონებრივი მდგომარეობის, ლიკვიდურობის, ფინანსური მდგრადობის, საქმიანი აქტივობის ანალიზი, გაკოტრების რისკის დიაგნოსტიკა და სათანადო დასკვნების გამოტანა შესაბამისი მასალის ანალიზის საფუძველზე.

საქართველოს ეროვნული ეკონომიკის ერთ-ერთი პრიორიტეტული დარგის, კვების მრეწველობის განვითარება საზოგადოების მატერიალური კეთილდღეობის უზრუნველყოფის მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს. კვების მრეწველობის პროდუქციაში მნიშვნელოვანი ხვედრითი წილით გამოირჩევა სასმელების წარმოება, ამ უკანასკნელში კი, – ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების წარმოება.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, კვლევის ობიექტად შერჩეულ იქნა ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების მწარმოებელი ქართული კომპანია სს ქართული ლუდი, რომელიც ბაზარზე უკვე რამდენიმე წლის განმავლობაში ფუნქციონირებს და აწარმოებს სხვადასხვა სახის ორიგინალურ სასმელებს.

საკვლევ თემაზე მუშაობისას დაისახა შემდეგი ამოცანები:

- ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სტრატეგიისა და მეთოდის შესახებ სპეციალურ ლიტერატურაში არსებული შეხედულებების შესწავლა და მათი ანალიზის საფუძველზე საკუთარი ხედვის ჩამოყალიბება;
- საწარმოს ფინანსური მდგრადობის, ქონებრივი მდგომარეობის, საქმიანი აქტივობის, ლიკვიდურობისა და გადახდისუნარიანობის, მომგებიანობისა და საინვესტიციო აქტივობის შეფასების მაჩვენებელთა ანალიზი და მისი სრულყოფა;
- გაკოტრების არსისა და მისი დიაგნოსტიკის თეორიული საკითხების შესწავლა და მათი განზოგადება ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების მწარმოებელი ორი ქართული კომპანიის მიმდინარე აღრიცხვისა და ფინანსური ანგარიშგების მონაცემების საფუძველზე;

- სათანადო დასკვნების გაკეთება და ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესების ღონისძიებათა შემუშავება.

კვლევის მეთოდოლოგიურ და თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს ეკონომიკური და ფინანსური ანალიზის ხერხები, მეცნიერული აბსტრაქციის, დაჯგუფების, დეტალიზაციის, შედარების, კოეფიციენტების მეთოდი და სხვა.

კვლევის პროცესში გამოყენებულია ნორმატიული და საკანონმდებლო მასალები, ქართველი და უცხოელი ავტორების ნაშრომები ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის, ფინანსური მენეჯმენტისა და გაკოტრების დიაგნოსტიკის საკითხებზე.

თავი 1. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სრულყოფის ძირითადი საკითხები

1.1 ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები

საწარმოს ნორმალური ფუნქციონირებისათვის აუცილებელია ფინანსური რესურსები, რომლებიც უშუალოდ და მინიმალური დანახარჯებით ტრანსფორმირდება მატერიალურ და შრომით რესურსებად.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში საწარმოს ეფექტიანობას მნიშვნელოვნად განაპირობებს ფინანსური რესურსების გონივრული მართვა. ნებისმიერი საწარმო თავისი საქმიანობის პროცესში აუცილებლად განსაზღვრავს მის მიერ დასახული მიზნების განხორციელებისათვის საჭირო აქტივების ოპტიმალურ რაოდენობას, რომელიც საწარმოს გადახდისუნარიანობას და ფინანსურ მდგრადობას უზრუნველყოფს. აღნიშნული საკითხების გადაწყვეტაში დიდ როლს ასრულებს ფინანსური ანალიზი. კერძოდ საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი.

ფინანსური მდგომარეობა საწარმოს ფინანსური, მიმდინარე საოპერაციო და საინვესტიციო საქმიანობის მაჩვენებელთა ერთობლიობაა, რომელიც ასახავს საწარმოს რესურსების ფაქტიურ ოდენობას, მათ განთავსებასა და გამოყენებას. ფინანსური მდგომარეობის ქვეშ იგულისხმება საწარმოს უნარი, დააფინანსოს თავისი საქმიანობა. ამრიგად, საწარმოს ფინანსურ მდგომარეობას განსაზღვრავს მისი უზრუნველყოფა ნორმალური ფუნქციონირებისთვის აუცილებელი ფინანსური რესურსებით, ამ რესურსების განთავსების მიზანშეწონილობა და გამოყენების ეფექტიანობა, სხვა იურიდიულ და ფიზიკურ პირებთან ფინანსური ურთიერთობა, გადახდისუნარიანობა. საწარმოს ფინანსური მდგომარეობა შეიძლება შეფასდეს, როგორც მდგრადი (მყარი), არამდგრადი და კრიზისული. თუ საწარმოს აქვს უნარი, დროულად დაფაროს თავისი ვადდებულებები, დააფინანსოს თავისი საქმიანობა გაფართოებული მასშტაბით, მას მყარი ფინანსური მდგომარეობა გააჩნია,

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობა დამოკიდებულია მის საწარმოო, კომერციულ და ფინანსურ საქმიანობაზე. საწარმოს მიერ პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციის გეგმების წარმატებით შესრულება განაპირობებს საწარმოს კარგ ფინანსურ მდგომარეობას და პირიქით, პროდუქციის წარმოებისა და რეალიზაციის გეგმების შეუსრულებლობისას მცირდება მოგება და აღნიშნულიდან გამომდინარე, უარესდება საწარმოს ფინანსური მდგომარეობა. მყარი ფინანსური მდგომარეობა თავის მხრივ დადებითად მოქმედებს ბიზნეს გეგმით განსაზღვრული საწარმოო პროგრამის შესრულებასა და საჭირო რესურსებზე საწარმოს მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზე. ამიტომ ფინანსური საქმიანობა, როგორც სამეურნეო საქმიანობის ნაწილი, მიმართულია ფულადი რესურსების ოპტიმალური ოდენობით მიღებისა და ხარჯვის უზრუნველყოფის, საანგარიშსწორებო დისციპლინის დაცვის, საკუთარი და მოზიდული კაპიტალის ოპტიმალური თანაფარდობის დადგენისა და უფრო ეფექტიანი გამოყენებისაკენ.

ფინანსური საქმიანობის მთავარ მიზანს წარმოადგენს გადაწყვეტილების მიღება სად, როდის და როგორ გამოიყენოს საწარმომ ფინანსური რესურსები წარმოების ეფექტიანი განვითარების და მაქსიმალური მოგების მისაღებად. რაციონალური გადაწყვეტილების მისაღებაში საწარმოს ფინანსურ მენეჯერებს ეხმარება ფინანსური ანალიზის ჩატარების შედეგად მიღებული ინფორმაცია და შედეგები, აღნიშნული ინფორმაცია ძალზე საჭირო და მნიშვნელოვანია, როგორც კრედიტორებისა და ინვესტორებისთვის, ასევე, სხვადასხვა ბიზნეს გადაწყვეტილებათა მისაღებად. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზით ვლინდება ის ფაქტორები და პრობლემები, რომელმაც შეიძლება საფრთხის ქვეშ დააყენოს კომპანიის სტაბილურობა. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი იძლევა საშუალებას განისაზღვროს კომპანიის ფინანსური შესაძლებლობები და ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესების გზები. აღნიშნულისათვის კი აუცილებელია სათანადო სტრატეგიის შემუშავება და შესაბამისი მეთოდის გამოყენება. სიტყვა სტრატეგია ბერძნული სტრატეგია-დან წარმოიშვა, რაც მხედართმთავრის ხელოვნებას ნიშნავს.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სტრატეგია საშუალებას იძლევა მოხდეს ძალების კონცენტრირება იმ გადაწყვეტილებათა ვარიანტების მიღებაზე, რომელიც არ ეწინააღმდეგება დასახულ მიზნებს. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის დასრულებისა და დასკვნების გაკეთების შემდეგ, ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სტრატეგია, როგორც მიმართულება და მიზნის მიღწევის საშუალება წყვეტს თავის არსებობას და ახალი მიზნების დასახვა დღის წესრიგში აყენებს ახალი სტრატეგიის შემუშავების საკითხს.

ფინანსური ანალიზის წარმატების აუცილებელ პირობად სპეციალისტები მიიჩნევენ მის შესაბამისობას საწარმოს წინაშე დასახულ მიზნებთან. ამ მიზნებიდან გამომდინარე გამოიყოფა პრიორიტეტული მიმართულებები. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის სპეციფიურ მიზნებს წარმოადგენს ისეთი საკითხების შესწავლა, როგორცაა:

- **მომგებიანობა** - ანუ უნარი, მიიღოს შემოსავალი და შეინარჩუნოს ზრდის ტემპი, როგორც მოკლევადიან, ისე გრძელვადიან პერიოდში;
- **გადახდისუნარიანობა** - კრედიტორების წინაშე გრძელვადიან პერიოდში ვალდებულებების დაფარვის უნარი, ანუ კომპანიის არსებობისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ფაქტორი;
- **ლიკვიდურობა** - აქტივის ფულად ქცევის უნარი;
- **მდგრადობა** - იმიჯი ინვესტორებისა და კრედიტორების წინაშე, მისი სიცოცხლისუნარიანობა;
- **საწარმოს ფუნქციონირების სამეურნეო-საფინანსო პერსპექტივები**. კერძოდ, გასაღების ბაზარზე პოზიციების განმტკიცება და ახალი ბაზრების ათვისება, უახლესი ტექნოლოგიების დანერგვა წარმოებული პროდუქციისა და გაწეული მომსახურების მაღალი ხარისხის უზრუნველსაყოფად, პერსონალის მოტივაციის ამაღლება.

დასახული მიზნების მისაღწევად აუცილებელია შესაბამისი ფინანსური სტრატეგიის შემუშავება, რაც საწარმოს წარმატების საწინდარია. ასეთი არ არსებობისას დაბალია დასახული მიზნების მიღწევის ალბათობა. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის

სათანადო სტრატეგია საშუალებას იძლევა თავიდან იქნეს აცილებული არაეფექტური ფინანსური გადაწყვეტილებები, რამაც შეიძლება შეუქცევადი ხასიათი მიიღოს.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის პროცესში შეისწავლება საწარმოს საქმიანობის შინაარსი და ურთიერთდამოკიდებულება პარტნიორებთან, მიმდინარე წლის ფაქტიური მონაცემების ცვლილება წინა წლების მონაცემებთან შედარებით. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი არ შემოიფარგლება ფინანსური ანგარიშგების მონაცემების ანალიზით. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი საწარმოს საშუალებას აძლევს მოახდინოს რაციონალური მოლოდინის ჩამოყალიბება ინვესტიციებისა და ფულადი ნაკადების მიმოქცევის შესახებ. ამ პროცესში ანალიტიკოსი აყალიბებს თავის პოზიციას აბსოლუტურ და შეფარდებით მაჩვენებლებში, იღებს საინვესტიციო გადაწყვეტილებებს, ან იძლევა რეკომენდაციას მათ განსახორციელებლად, რითაც ხელს უწყობს კაპიტალის ეფექტიანად განთავსებას. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი რაციონალური დაგეგმვისა და მომავალი შემოსავლების განსაზღვრის საშუალებას უნდა იძლეოდეს. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის პროცესში გამოიყენება მიმდინარე და გასული პერიოდის ინფორმაციები, რათა უკეთ შეფასდეს მომავალი. ინფორმაციის შერჩევასა განისაზღვრება ინფორმაციის ტიპი და რაოდენობა, ასევე ყურადღება ექცევა ინფორმაციის ხარისხს, რათა მოხდეს მიღებული ინფორმაციის შედარება რეალურთან.

ინფორმაცია საწარმოს საქმიანობის შესახებ, მისი იმიჯი, ძალიან დიდ როლს ასულებენ საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესებაში. ნებისმიერი საწარმო, რომელიც დაინტერესებულია წარმატებული განვითარებით, თავისი საქმიანობის დაგეგმვისას იყენებს ჩატარებული ფინანსური ანალიზის შედეგებს. ამავე დროს ჩატარებული ანალიზი ვერ იძლევა სამეურნეო საქმიანობის ყველა შემთხვევისათვის ერთ რეცეპტს, მაგრამ მისი საშუალებით ხდება დასმულ კითხვებზე პასუხის გაცემა. ამიტომ მართვის საბაზრო მექანიზმებისა და მეთოდების ადეკვატური განვითარებისთვის აუცილებელია გამოყენებულ იქნას უტყუარი და გამჭვირვალე ინფორმაცია. ინფორმაციის ქვეშ იგულისხმება მოწესრიგებული ცნობები მიმდინარე პროცესებისა და მოვლენების შესახებ, გარკვეული წესით მომზადებულ მონაცემთა

ერთობლიობა. საწარმოს საქმიანობის ანალიზისთვის გამოიყენება: სამეცნიერო-ტექნიკური, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი და ეკონომიკური ინფორმაცია.

ანალიზის მონაცემთა წყაროები იყოფა: გეგმურ, სააღრიცხვო და არასააღრიცხვო მონაცემთა წყაროებად.

გეგმურ მონაცემთა წყაროებს მიეკუთვნება საწარმოში შემუშავებული ყველა ტიპის გეგმები (პერსპექტიული, მიმდინარე, ოპერატიული), ნორმატიული მასალები, ხარჯთანისხები, საპროექტო დავალებები და სხვა.

სააღრიცხვო წყაროებს მიეკუთვნება: ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების, სტატისტიკური აღრიცხვისა და ანგარიშგების, საგადასახადო აღრიცხვისა და ანგარიშგების, ოპერატიულ აღრიცხვისა და ანგარიშგების მონაცემები.

არასააღრიცხვო წყაროებს მიეკუთვნება: ოფიციალური დოკუმენტები: კანონები, დადგენილებები, ბრძანებები, სამეურნეო-სამართლებრივი დოკუმენტები (ხელშეკრულებები, სასამართლოს გადაწყვეტილებები), ინფორმაციის სხვადასხვა წყაროებიდან (ინტერნეტი, ტელევიზია, მასმედია) მოპოვებული მოწინავე გამოცდილების შესწავლის მასალები, ტექნიკური და ტექნოლოგიური დოკუმენტაცია, ზეპირი ინფორმაცია, რომელიც მიღებულია საწარმოს თანამშრომლებთან ან სხვა საწარმოს წარმომადგენლებთან შეხვედრის დროს. მონაცემთა ჩამოთვლილი წყაროების კომპლექსური გამოყენება ეკონომიკური ანალიზის პროცესში საწარმოს საქმიანობის ყოველმხრივი შესწავლისა და მათი ეკონომიკური და სოციალური განვითარების რეზერვების სრულად გამოვლენის საშუალებას იძლევა.

ფინანსური ანგარიშგების მონაცემების საფუძველზე ჩატარებული ანალიზი და მისგან გამომდინარე დასკვნა საწარმოს საქმიანობის შესახებ სრულყოფილი რომ იყოს, აუცილებელია ფინანსური ანგარიშგება აკმაყოფილებდეს ხარისხობრივ მახასიათებლებს, რომლებიც აღიარებულია ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებით. კერძოდ, ფინანსური ანგარიშგება უნდ იყოს აღქმადი, შესაბამისი, საიმედო და შესადარისი. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის შედეგების ობიექტურობა დამოკიდებულია ფინანსური კოეფიციენტების გაანგარიშების სიზუსტეზე, ხოლო ამ

მაჩვენებელთა დინამიკის ანალიზი დაუშვებელია მაჩვენებელთა შესადარისობის გარეშე. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის პროცესში აუცილებელია ეკონომიკური მოვლენებისა და პროცესების შესწავლისადმი სისტემური მიდგომის უზრუნველყოფა. ასეთი მიდგომა საანალიზო ობიექტის მთლიანობის გახსნისა და მასში არსებული მრავალმხრივი კავშირების გამოვლენისა და შესწავლის საშუალებას იძლევა.

ანალიზის შედეგები ფორმდება დასკვნების სახით, რომელშიც ცალკე გამოიყოფა ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესების წინადადებანი და რეკომენდაციები. დასკვნები და წინადადებები ემყარება ჩატარებული ფაქტორული ანალიზის შედეგებს და მოიცავს კონკრეტულ ღონისძიებათა კომპლექსს, რომლებიც მიმართულია ნაკლოვანებების აღმოფხვრისა და არსებული შესაძლებლობებისა და რეზერვების მობილიზაციისკენ.

1.2 საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის მაჩვენებლები და წყაროები

საწარმოს მდგომარეობის ზოგადი შეფასებისთვის ყველაზე ხშირად გამოიყენება SWOT - ანალიზის მეთოდი, იგი არის წინასწარ შემუშავებული სტრატეგია, რომელიც გვაძლევს საშუალებას შევაფასოთ კომპანიის საფრთხეები და შესაძლებლობები, ძლიერი და სუსტი მხარეები. მას შეუძლია დიდი გავლენა მოახდინოს კომპანიის ფინანსურ მდგომარეობაზე, რამეთუ მნიშვნელოვანია ისეთი გარემო ფაქტორების შეფასება როგორცაა, ქვაცანაში მიმდინარე ეკონომიკური და პოლიტიკური მოვლენები, იგი მნიშვნელოვანად ზემოქმედებს საწარმოში მიმდინარე მოვლენებზე.

შემუშავებული ფინანსური სტრატეგია აისახება ბიუჯეტის მდგომარეობის მაჩვენებლებში. ფინანსური ბიუჯეტის ძირითად მაჩვენებლებს მიეკუთვნება შემოსავლებისა და ხარჯების ბიუჯეტი, ფულადი საშუალებების მოძრაობის ბიუჯეტი და პროგნოზული ბალანსი.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ჩატარების დროს მნიშვნელოვან კომპონენტს წარმოადგენს ის წყაროები, რომელზე დაყრდნობითაც კეთდება ფინანსური ანალიზი მათ მიეკუთვნება:

- ბუღალტრული ბალანსი;
- მოგება/ზარალი;
- პერიოდის საკუთარი კაპიტალის ცვლილებების ანგარიშგება;
- პერიოდის ფულადი ნაკადების ანგარიშგება;
- განმარტებითი შენიშვნები, სადაც მოკლედ განხილულია ყველა მნიშვნელოვანი სააღრიცხვო პოლიტიკა და სხვა განმარტებითი ინფორმაცია¹

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის წარმატებით ჩატარებას მნიშვნელოვნად განაპირობებს ანალიზის პრიორიტეტული მიმართულებების გამოყოფა. აღნიშნულისათვის კი აუცილებელია სათანადო მეთოდის შემუშავება.

ზოგადად მეთოდის ქვეშ იგულისხმება რაიმე საქმიანობის განხორციელების მიზანშეწონილი წესებისა და ხერხების ერთობლიობა. ფინანსური ანალიზის მეთოდიკა წარმოადგენს საწარმოს ფინანსური საქმიანობის კვლევის ანალიზური წესებისა და ხერხების ერთობლიობას, რომლითაც მიიღწევა ფინანსური ანალიზის მიზანი.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ჩატარების მეთოდებისა და ვადების შესახებ ერთი კონკრეტული დებულება არ არსებობს. სპეციალისტების მიერ შემოთავაზებული უამრავი ფაქტორებიდან ხშირად ყველა მათგანის გაანგარიშება ვერ ხერხდება. ამიტომ, მიზანშეწონილია მათგან ისეთის შერჩევა, რომლებიც საწარმოს ფინანსურ მდგომარეობაზე ყველაზე მნიშვნელოვანი გავლენით გამოირჩევიან.

ერთ-ერთი მოსაზრების თანახმად, მიზანშეწონილია ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისათვის შემდეგი მეთოდების გამოყენება:

- ✓ **წინასწარი შეფასება** - იგი მოიცავს ინფორმაციის საიმედოობას. ამ შემთხვევაში აუცილებელია შევაფასოთ მასთან დაკავშირებული რისკი. გავაკეთოთ დასკვნა ძირითადი მაჩვენებლების შესახებ, რომლებიც ახასიათებს მიმდინარე და გრძელვადიან აქტივებს, საკუთარ და ნასესხებ კაპიტალს.

---

¹ ჭილაძე იზოლდა. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018.

- ✓ მიმდინარე ფინანსური მდგომარეობის ექსპრეს-ანალიზი - იგი ემყარება ფინანსური კოეფიციენტების გაანგარიშებას და მის საფუძველზე მიღებული შედეგით პროგნოზირებას. ეს მეთოდი ყველაზე ეფექტურია, რადგან ზუსტ და ყველაზე ამომწურავ ინფორმაციას გვაძლევს საწარმოს შესახებ, რომლის საფუძველზე შეგვიძლია მომავლის სწორი პროგნოზირება.

ფინანსური კოეფიციენტის გამოყენება მოითხოვს შემდეგი ფაქტების გათვალისწინებას:

- ა. ფინანსური ანგარიშგების მაჩვენებელთა საიმედოობა;
- ბ. ანგარიშგების მაჩვენებელთა შესადარისობა;
- გ. ანგარიშგების მაჩვენებელთა ურთიერთდამოკიდებულება.
- ✓ **სიღრმისეული ანალიზი** - ეყრდნობა შიგა და გარე ინფორმაციის მოზიდვას. იგი საშუალებას იძლევა, მის საფუძველზე გამოვლინდეს რიგი პრობლემები და ვეძიოთ მისი აღმოფხვრის გზები.
- ✓ **ძირითადი ფინანსური მაჩვენებლების პროგნოზული ანალიზი** - საშუალებას იძლევა ფინანსური ბიუჯეტის ძირითად მაჩვენებლებზე, კერძოდ, შემოსავლებისა და ხარჯების ბიუჯეტზე, ფულადი საშუალებების მოძრაობის ბიუჯეტზე და პროგნოზულ ბალანსზე დაყრდნობით გაკეთდეს სწორი ინტერპრეტაცია².

ანალიზის მეთოდიკა მოიცავს შემდეგ ძირითად საკითხებს:

- მოგების და ზარალის ანგარიშგების საფუძველზე ფინანსური შედეგების მთლიანი ანალიზი;
- ფინანსური შედეგების მაჩვენებელთა სისტემის ანალიზი;
- გაყიდვების რენტაბელობის ანალიზი.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის მეთოდებიდან ყველაზე სრულფასოვნად მიგვაჩნია მიმდინარე ფინანსური მდგომარეობის ექსპრეს-ანალიზის მეთოდი, რომელიც გულისხმობს საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისათვის ფინანსური კოეფიციენტების გამოყენებას. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის შედეგების ობიექტურობა დამოკიდებულია ფინანსური კოეფიციენტების გაანგარიშების სიზუსტეზე.

---

² ჭილაძე იზოლდა. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018.

ამ ვერსიების განხილვის და ანალიზის საფუძველზე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ფინანსური კოეფიციენტური ანალიზის შემდეგი სახით დაჯგუფება:

- საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობის შეფასების მაჩვენებლები;
- ლიკვიდურობისა და გადახდისუნარიანობის შეფასების მაჩვენებლები;
- ფინანსური მდგრადობის შეფასების მაჩვენებლები;
- საქმიანი აქტივობის შეფასების მაჩვენებლები;
- მომგებიანობისა და საინვესტიციო აქტივობის შეფასების მაჩვენებლები³.

ამ ეტაპზე განვიხილავთ ორ ყველაზე მნიშვნელოვან მაჩვენებელს ფინანსური მდგრადობის, მომგებიანობისა და საინვესტიციო აქტივობის შეფასების მაჩვენებლებს და მათ კოეფიციენტურ ანალიზს:

1. ფინანსური მდგრადობის შეფასების მაჩვენებლები:

- ✓ საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი;
- ✓ ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი;
- ✓ ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი;
- ✓ ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი;
- ✓ სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი;
- ✓ საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი;
- ✓ სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი;
- ✓ საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი;
- ✓ გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი;
- ✓ ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი.

2. მომგებიანობისა და საინვესტიციო აქტივობის შეფასების მაჩვენებლები:

- ✓ საერთო მოგების მარჟა;
- ✓ საოპერაციო მოგების მარჟა;
- ✓ წმინდა მოგების მარჟა;
- ✓ აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი;

---

³ ქილაძე იზოლდა. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018.

- ✓ უკუგება გამოყენებულ კაპიტალზე (ROCE), ანუ გამოყებებული კაპიტალის რენტაბელობა;
- ✓ უკუგება ჩვეულებრივი აქციების მფლობელთა კაპიტალზე (ROE), ანუ საკუთარი კაპიტალის რენტაბელობა.
- ✓ აქტივების რენტაბელობა (ROA);
- ✓ ინვეტიციების რენტაბელობა (ROI).

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ზოგადი შეფასება:

ჰორიზონტალური (დროის მიხედვით) ანალიზი - ფინანსური ანგარიშგების თითოეული პოზიციის შედარება წინა პერიოდთან, ბალანსის ცალკეული მუხლების ან მათი ჯგუფების ცვლილების ტენდენციათა გამოვლენის მიზნით, ამ უკანასკნელის საშუალებით კი ზრდის საბაზისო ტემპების დადგენას.

ვერტიკალური (სტრუქტურული) ანალიზი - საშედეგო ფინანსური მაჩვენებლების სტრუქტურის განსაზღვრა, თითოეული პოზიციის საბოლოო შედეგზე გავლენის დადგენით.

ტრენდული ანალიზი - ფინანსური ანგარიშგების თითოეული პოზიციის შედარება მთელ რიგ წინა პერიოდებთან „ტრენდის“ საშუალებით.

შედარებითი (სივრცობრივი) ანალიზი - შიდა საწარმოო, ანუ საწარმოთა და მათი შვილობილი საწარმოების, ქვედანაყოფების, საამქროების ცალკეულ მაჩვენებელთა შედარება, ან საწარმოთაშორისი მოცემული საწარმოს მაჩვენებლების კონკურენტ საწარმოებთან შედარება, ან კიდევ მოცემული საწარმოს მაჩვენებლების საშუალო დარგობრივ მაჩვენებელთან შედარება.

ფინანსური კოეფიციენტური ანალიზის მაჩვენებლების ასეთი დაჯგუფება, ანალიზის ჩატარება ჩვენ მიერ წარმოდგენილი მეთოდით, ჩემი აზრით საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის სრული და ობიექტური შეფასების საშუალებას იძლევა, თუ ამ მეთოდის გამოყენებას თან ახლავს სრული და ზუსტი საინფორმაციო ბაზის გამოყენება და ანალიტიკოსთა მაღალი პროფესიონალიზმი.

ფინანსური კოეფიციენტების გასაანგარიშებლად გამოიყენება ფინანსური ანგარიშგების მონაცემები. ანალიზის პროცესში გაითვალისწინება ამ კოეფიციენტების შემადგენელი ელემენტების ურთიერთდამოკიდებულება და განისაზღვრება ფაქტორთა გავლენა საანალიზო მაჩვენებლებზე. ამავე დროს უნდა აღინიშნოს, რომ ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისა და საწარმოს შესაძლო გაკოტრების შეფასებისათვის სრულიადაც არა არის საკმარისი ერთი, თუნდაც, შედარებით უნივერსალური მაჩვენებლის გამოყენება, რომელიც თანაბრად მისაღები იქნება ეკონომიკის ყველა დარგისა და ყველა სახის საქმიანობისთვის.

ფინანსური კოეფიციენტების მეთოდი ანალიზის ყველაზე მეტად ეფექტურ მეთოდს წარმოადგენს. იგი მაჩვენებელთა დინამიკის ძირითადი მიმართულებებისა და ფაქტორთა გავლენის დადგენის საშუალებას იძლევა, რაც ვერტიკალური, ჰორიზონტალური და ტრენდული ანალიზის საშუალებით ვერ ხერხდება.

ფინანსური ანალიზის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს ბიუჯეტის შესრულების შეფასება და გადახრების გამოვლენა იმ ფაქტორების მიხედვით, რომელთა მიზეზითაც დაფიქსირდა გადახრები. მასში მნიშვნელოვანია გამოვყოთ შემდეგი კომპონენტები:

- მომგებიანობის ამაღლების რეკომენდაციების შემუშავება;
- გადახდისუნარიანობის მდგომარეობის შესწავლა;
- ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნების წინადადებების შემუშავება;
- საწარმოს ეკონომიკური პოტენციალის ზრდის ფაქტორების გამოვლენა;
- ფინანსური რისკების მინიმუმადე დაყვანის ღონისძიებების შემუშავება;
- დასაქმების ამაღლებისა და დასაქმებული პერსონალის სტიმულირების რეკომენდაციების შემუშავება;
- საანალიზო საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობის შეფასება;
- აქტივების ცალკეული ჯგუფების ლიკვიდობის ანალიზი;
- აქტივების ფორმირების წყაროების შემადგენლობისა და სტრუქტურის შესწავლა;
- აქტივებისა და პასივების ცალკეული ჯგუფების ურთიერთკავშირის ანალიზი;
- ფილადი საშუალებების გამომუშავების უნარის ანალიზი;
- კაპიტალის შენარჩუნებისა და ნაზრდის შეფასება.

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ერთ-ერთი მიზანია მომავლის სწორი პროგნოზირება, ამისთვის კი მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ ფულის დროითი ღირებულება, რომელიც საშუალებას გვაძლევს შევაფასოთ ფულადი ნაკადების დისკონტირების ანალიზი (DCF)-ით, რამდენადაც ყველა საფინანსო და საინვესტიციო გადაწყვეტილება დაკავშირებულია საპროგნოზო ფულადი ნაკადების შეფასებასთან DCF ანალიზს აქვს პრაქტიკული მნიშვნელობა. პირველად DCF კონცეფციებს მეტი ფასეულობა აქვს, ვიდრე იმ ფულად ნიშანს, რომელიც შეიძლება მიღებული იქნას განსაზღვრული დროის გასვლის შემდეგ. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ ფულადი ნიშანი მომავალში დამატებითი შემოსავლის მიღების მიზნით შეიძლება ინვესტირებულ იქნეს ფულად. იგი შეიმუშავეს დ.ბ. უილიამსმა და მ.გ. გორდორმა. DCF ეფუძნება ფულის სხვადასხვა დროში ღირებულების ანალიზს.

ფულადი ნაკადების ანალიზი (DCF) მოიცავს შემდეგ ეტაპებს:

1. საპროგნოზო ფულადი ნაკადების გამოთვლა;
2. ფულადი ნაკადების რისკის ხარისხის შეფასება;
3. ფინანსური აქტივების რისკის ხარისხის ჩართვა ფინანსურ ანალიზში;
4. ფულადი ნაკადის დღევანდელი (შეწონილი) ღირებულების განსაზღვრა

FV და PV ღირებულების გამოსათვლელი ფორმულა:

ფულადი ნაკადების მომავალი დისკონტირებული ღირებულება

$$FV = PV \cdot (1 + g)^t$$

ფულადი ნაკადების მიმდინარე დისკონტირებული ღირებულება

$$PV = FV \cdot (1 + g)^{-t}$$

სადაც g - არის საპროცენტო განაკვეთი ან შემოსავლის ნორმა (სადისკრედოტო განაკვეთი), t - არის წლების რაოდენობა, რომელთა განმავლობაშიც ხდება თანხების დაჯამება (საანგარიშო პერიოდი). დისკონტირების კოეფიციენტი (g) ყოველთვის 1-ზე ნაკლებია,

რადგან სხვა შემთხვევაში ფულის დღევანდელი ღირებულება ნაკლები იქნებოდა მის ხვალისდელ ღირებულებაზე. დისკონტირებული ფულადი ნაკადების ნებისმიერი ანალიზის დროს აუცილებელია გამოყენებული იქნეს სადისკონტო განაკვეთი, რომელიც ითვალისწინებს კაპიტალის ალტერნატიულ დანახარჯებს.

ალტერნატიული დანახარჯები (O.C.) არის სხვაობა იმ შედეგებს შორის, რომელიც მიღებული იქნება რეალურად შესრულებულ და შესაძლებელ, ან სასურველ ინვესტირების დროს, მუდმივი დანახარჯების და ფინანსურ ოპერაციებთან დაკავშირებული დანახარჯების გათვალისწინებით.

ამ განაკვეთმა უნდა ასახოს სამი ფაქტორის ზეგავლენა:

1. შემოსავლიანობის მაჩვენებლის პრიორიტეტული დონე, ანუ დისკონტის განაკვეთმა უნდა ასახოს საშუალო შემოსავლიანობა, რომელიც ჩამოყალიბდა ფინანსურ ბაზარზე სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებზე (მაგ. აშშ-ს ფედერალური მთავრობის მიერ გამოშვებულ სახაზინო თამასუქებზე)
2. კონკრეტული ფულადი ნაკადის რისკის ხარისხი. რაც უფრო მაღალია ეს რისკი, მით უფრო მაღალი უნდა იყოს სადისკონტო განაკვეთის მნიშვნელობა. მაგალითად, დროის ნებისმიერი მომენტისთვის დისკონტის განაკვეთი, რომელიც გამოიყენება კორპორატიული ობლიგაციების შესაფასებლად, იქნება უფრო მაღალი, ვიდრე სახელმწიფო სასესხო ვალდებულებების განაკვეთი, ხოლო ფულადი ნაკადების დისკონტირებისთვის გამოყენებული დისკონტის განაკვეთი, რომელიც დაკავშირებულია კომპანიის ჩვეულებრივი აქციების ემისიასთან (დივიდენდები პლუს კაპიტალის ნამატი), უფრო მაღალი იქნება კორპორატიული ობლიგაციების შემოსავლიანობის განაკვეთზე;
3. ფულადი ნაკადების პერიოდულობა ანუ დროითი ინტერვალი, რომლის განმავლობაშიც განიხილება ფულადი ნაკადები (კვარტალი, დეკადა, წელი). ზოგადად სადისკონტო განაკვეთი, ასევე ფულადი ნაკადის მნიშვნელობა განისაზღვრება 1 წლის განმავლობაში.

ზემოთ აღნიშნული ფორმულის მიხედვით უნდა განისაზღვროს რეალური ინვესტიციების მიმდინარე და მომავალი ღირებულება⁴.

---

⁴ ჭილაძე იზოლდა. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018.

თავი 2. ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის ძირითადი ასპექტები

2.1 ლიკვიდურობისა და გადახდისუნარიანობის ანალიზი

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შეფასების მნიშვნელოვან მაჩვენებელს წარმოადგენს ლიკვიდურობა და გადახდისუნარიანობა. თუ ამ მაჩვენებლების მიხედვით საწარმოს აქვს უნარი დაფაროს თავისი მოკლევადიანი ვალდებულებები ადვილად რეალიზებადი სახსრებით, მაშინ იგი ფინანსურად მდგრად საწარმოდ ითვლება. მიუხედავად იმისა, რომ ლიკვიდურობის განსხვავებული განმარტება არსებობს, იგი, წარმოადგენს საწარმოს უნარს, უზრუნველყოს თავისი ვალდებულებების დროული შესრულება. ლიკვიდურობა წარმოადგენს ცალკეულ ფასეულობათა ფულად ფორმაში გადასვლის უნარს საბალანსო ღირებულების არსებითი ცვლილების გარეშე. ლიკვიდურობის ხარისხი განისაზღვრება დროის ხანგრძლივობით, რომლის განმავლობაშიც ეს ტრანსფორმაცია შეიძლება განხორციელდეს.

მიუხედავად იმისა, რომ ლიკვიდურობის განსხვავებული განმარტებები არსებობს, ავტორთა უმრავლესობა თანხმდება, რომ ლიკვიდურობა წარმოადგენს საწარმოს უნარს, უზრუნველყოს თავისი ვალდებულებების დროული შესრულება. სპეციალურ-ეკონომიკურ ლიტერატურაში განასხვავებენ აქტივების, ბალანსის და საწარმოს ლიკვიდურობას.

ლიკვიდური აქტივების ცნება უკავშირდება სტაბილურად პროგნოზირებადი ფა სით აქტივების სწრაფად რეალიზაციის შესაძლებლობას.

აქტივების ლიკვიდურობა შეფარდებითი ცნებაა, ვინაიდან მათი გაყიდვა ბოლოს და ბოლოს ყოველთვის შესაძლებელია. აქტივების ლიკვიდურობის არსი ფულად საშუალებებად ქცევის უნარია. აღიარებულია, რომ შედარებით ნაკლებად ლიკვიდურია უძრავი ქონება. აქტივის ფულად ქცევის უნარი განაპირობებს ყველა აქტივის განლაგებას ლიკვიდურობის „კიბეზე“ ზრდადობის მიხედვით. ბალანსი ითვლება ლიკვიდურად, თუ მისი ქონება საშუალებას იძლევა აქტივების სწრაფი რეალიზაციის

ხარჯზე დაფაროს ვალდებულებები , ე.ი. გააჩნია შესაძლებლობა მოცემულ დროს უზრუნველყოს ვალდებულებების დაფარვა თავისი აქტივებით, სხვა წყაროების ან სახსრების მოზიდვის გარეშე.

საწარმოს ლიკვიდურობა უფრო ფართო ცნებაა ვიდრე ბალანსის ლიკვიდურობა. ბალანსის ლიკვიდურობა ითვალისწინებს გადახდის საშუალებათა არსებობას შედა წყაროების ხარჯზე (აქტივების რეალიზაცია). ამავე დროს, საწარმოს შეუძლია ნასესხები სახსრების მოზიდვა გარედანაც, თუკი მას გააჩნია შესაბამისი იმიჯი საქმიან სფეროში და საინვესტიციო მიზნიდველობის საკმაოდ მაღალი დონე.

ერთი შეხედვით, ლიკვიდურობა ასეთი ფორმულირებით არ განსხვავდება გადახდისუნარიანობისაგან, ე.ი. საწარმოს უნარისგან პასუხი აგოს თავის ვალდებულებებზე დროის კონკრეტულ მომენტისთვის. საწარმოს გადახდისუნარიანობა არის საწარმოს უნარი, დროულად და სრულად დაფაროს თავისი ფინანსური ვალდებულებანი. გადახდისუნარიანობა გულისხმობს საწარმოში ფულისა და მისი ექვივალენტების იმ ოდენობის არსებობას, რომელიც საკმარისია სასწრაფო კრედიტორული დავალიანებების დასაფარად. ამრიგად, გადახდისუნარიანობის მნიშვნელოვან მახასიათებელს წარმოადგენს საწარმოში ფულის საკმარისი ოდენობით არსებობა და ვადაგადაცილებული კრედიტორული დავალიანებების არ არსებობა.

ამავე დროს, ლიკვიდურობა ვალდებულებების დაფარვის შესაძლებლობაა, ხოლო გადახდისუნარიანობა - ვალდებულებების შესრულებისათვის პირობების შექმნა. გადახდისუნარიანობა დამოკიდებულია ბალანსზე და საწარმოს ლიკვიდურობაზე. ლიკვიდურობა ხასიათდება, როგორც ანგარიშსწორებათა მდგომარეობა მიმდინარე პერიოდსა და პერსპექტივაში. საწარმო შეიძლება იყოს გადახდისუნარიანი საანგარიშგებო თარიღისათვის, მაგრამ გააჩნდეს არასასურველი შესაძლებლობანი მომავლისთვის.

ლიკვიდურობა ნაკლებად დინამიურია გადახდისუნარიანობასთან შედარებით. ლიკვიდურობის კოეფიციენტი ჩვეულებრივად მერყეობს გარკვეულ ფარგლებში და ანალიტიკოსებს საშუალება ეძლევათ გააკეთონ შესაბამისი დასკვნები და ორიენტაცია აიღონ საწარმოს საქმიანობის ახალ მიმართულებებზე. რაც შეეხება გადახდისუნარიანობას, ის

შეიძლება ძალზე ცვალებადი იყოს დღიდან დღემდე. ერთ დღეში საწარმო გადახდისუნარიანიდან შეიძლება გადახდისუნარო გახდეს მორიგ კრედიტორთან ანგარიშსწორების დროის დადგომისას, თუ მას ფული არ გააჩნია დებიტორის მიერ ზელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადების დარღვევის გამო.

გადახდისუნარობა შეიძლება იყოს შემთხვევით, დროებითი და ხანგრძლივი, ქრონიკული. მისი გამომწვევი მიზეზებია: ფინანსური რესურსების არასაკმარისი უზრუნველყოფა, რეალიზაციის გეგმის შეუსრულებლობა, საბრუნავ საშუალებათა არარაციონალური სტრუქტურა, კონტრაგენტებისგან გადასახდელთა არადროული მიღება და სხვა.

ლიკვიდურობის ანალიზი ითვალისწინებს ლიკვიდურობის კლების მიხედვით დაჯგუფებული აქტივების შედარებას მოკლევადიან ვალდებულებებთან, რომელიც დაჯგუფებულია მათი დაფარვის ვადების ზრდის პრინციპით. ლიკვიდურობის ხარისხის მიხედვით ე.ი. ფულად საშუალებად გარდაქმნის სისწრაფის მიხედვით, საწარმოს აქტივები ასეთი სახით ჯგუფდება:

A1 - მაღალიკვიდური აქტივები - საწარმოს ფულადი საშუალებები და მოკლევადიანი ფინანსური დაბანდებები (ფასიანი ქაღალდები);

A2 - სწრაფად რეალიზებადი აქტივები - დებიტორული დავალიანებანი, რომელთა დაფარვის ვადა საანგარიშგებო თარიღიდან 12 თვეს არ აღემატება;

A3 - ნელა რეალიზებადი აქტივები - მარაგები, დაუმთავრებელი წარმოება, გადახდილი დღგ, დებიტორული დავალიანებები, რომელთა დაფარვის ვადა საანგარიშგებო პერიოდიდან 12 თვეს აღემატება ;

A4 - ძნელად რეალიზებადი აქტივები - გრძელვადიანი აქტივები: ძირითადი საშუალებები, არამატერიალური აქტივები, დაუმთავრებელი მშენებლობები.

საწარმოს ვალდებულებები დაფარვის ვადებიდან გამომდინარე ჯგუფდება ასეთი სახით:

L1 - სასწრაფო ვალდებულებები - კრედიტორული დავალიანებები და ბანკის მოკლევადიანი კრედიტები, რომელთა გადახდის ვადა დამდგარია;

L₂ - მოკლევადიანი ვალდებულებები - მოკლევადიანი სესხები და სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები;

L₃ - გრძელვადიანი ვალდებულებები - ბანკის გრძელვადიანი სესხები, ვალდებულებები ფინანსური იჯარიდან, გრძელვადიანი თამასუქები, გასანაღდებელი ობლიგაციები;

L₄ - მუდმივი პასივები - საკუთარი კაპიტალი, რომელიც მუდმივად საწარმოს განკარგულებაშია.

საწარმოს ბალანსის ლიკვიდურობის განსაზღვრა ხდება აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის თანაპარდობის დადგენით.

ლიკვიდურობის ანალიზის პროცესში მიზანშეწონილია შემდეგი მაჩვენებლების გაანგარიშება:

- ფუნქციონირებადი სამუშაო კაპიტალის მანევრირების მაჩვენებელი;
- მიმდინარე ლიკვიდურობის (დაფარვის) კოეფიციენტი;
- სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტი;
- აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიციენტი;
- საკუთარი საბრუნავი სახსრების ხვედრითი წილი მარაგების დაფარვაში;
- მარაგების დაფარვის კოეფიციენტი.

მაღალლიკვიდური საშუალებებისა და სწრაფად რეალიზებადი აქტივების სასწრაფო ვალდებულებებთან და მოკლევადიან ვალდებულებებთან თანაფარდობით დგინდება მიმდინარე ლიკვიდურობა, რომელიც მიუთითებს, საწარმოს გადახდისუნარიანობაზე (ან პირიქით) უახლოესი პერიოდის განმავლობაში.

ანალიზის პროცესში მიზანშეწონილია საკუთარი საბრუნავი სახსრების მანევრირების კოეფიციენტის გაანგარიშება. ეს უკანასკნელი ახასიათებს საკუთარი საბრუნავი სახსრების იმ ნაწილს, რომელიც ფუ ლადი სახსრების სახით არსებობს, ანუ აბსოლუტურად ლიკვიდურია და განისაზღვრება ფულადი სახსრების შეფარდებით საკუთარი საბრუნავი სახსრების ჯამთან. ნორმალურად ფუნქციონირებად საწარმოებში ეს მაჩვენებელი 0-დან 1-მდე მერყეობს, თუმცა თეორიულად შესაძლებელია მისი უფრო მაღალი დონის მიღწევა. სხვა და ნარჩენ თანაბარ პირობებში ამ მაჩვენებლის

დინამიკაში ზრდა დადებით ტენდენს ციად განიხილება. ამ კოეფიციენტის საჭირო ორიენტირებულ სიდიდეს საწარმო დამოუკიდებლად ადგენს თავისუფალ ფულად სახსრებზე საწარმოს ყოველდღიური მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე.

მიმდინარე ლიკვიდურობის (დაფარვის) კოეფიციენტი – აქტივების ლიკვიდურობის ზოგადი შეფასების საშუალებას იძლევა. იგი გვიჩვენებს, რა რაოდენობის მიმდინარე აქტივები მოდის მიმდინარე ვალდებულებებზე და გამოითვლება საბრუნავი (მიმდინარე) აქტივების შეფარდებით მიმდინარე (მოკლევადიან) ვალდებულებებთან.

ავტორთა უმრავლესობის მოსაზრებით „იდეალური“ თანაფარდო ბა 2-ის ტოლია, მაგრამ გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ სხვადასხვა ტიპის ბიზნესისათვის საჭიროა საბრუნავი საშუალებებისა და მოკლევადიანი ვალდებულე ბების განსხვავებული თანაფარდობა. მაგალითად, სამრეწველო საწარმოებისათვის ეს თანაფარდობა საკმაოდ მაღალია, რადგან მათთვის აუცილებელია მზა პროდუქციის, ნედლეულისა და ნახევარფაბრიკატების მარაგი. ამავე დროს, თუ მწარმოებლები პროდუქციას კრედიტით ყიდნიან, იზრდება დებიტორული დავალიანების ოდენობა. რაც უფრო მაღალია საბრუნავი აქტივების თანაფარდობა მით უფრო ლიკვიდურად ითვლება ბა საწარმო. თუმცა თუ ეს თანაფარდობა ძალიან მაღალია, ეს საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ კომპანიის აქტივები წარმოდგენილია უპირატესად ფულადი საშუალებებით ან სხვა აქტივებით და ისინი არ გამოიყენება ისე შედეგიანად, როგორც ეს შესაძლებელია.

ამ კოეფიციენტის გაანგარიშება ხდება შემდეგი ფორმულით:

მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტი = მიმდინარე აქტივები / მიმდინარე ვალდებულებები

სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტი (Acid-test (quick) ratio) – მჟავა-ტესტის კოეფიციენტის სახელით ცნობილი), ანუ კრიტიკული შეფასების კოეფიციენტი წარმადგენს ლიკვიდურობის უფრო დამაჯერებელ შემოწმებას. კომპანიათა უმრავლესობის საქონლ-მატერიალური მარაგების მომენტალურად ფულად ქცევა

შეუძლებელია, ამიტომ უმჯობესია ამ კონკრეტული აქტივის გამორიცხვა ლიკვიდურობის მაჩვენებლის გაანგარიშებისას, ე.ი. ფულადი საშუალებებისა და დებიტორული დავალიანებების ჯამი შეფარდებული უნდა იქნეს მოკლევადიან ვალდებულებებთან. ამრიგად, კოეფიციენტი არ მოიცავს მარაგებს.

სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტთან დაკავშირებით ორ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე. პირველი, როცა ლიკვიდური საბრუნავი საშუალებები ახდენს მოკლევადიან ვალდებულებების მთლიან კომპენსაციას, საწარმოს შეიძლება წარმოექმნას გარკვეული სირთულეები ლიკვიდურობასთან დაკავშირებით. მეორე შემთხვევა, როცა ხდება ფულადი საშუალებების დადებითი ნაკადების მნიშვნელოვანი გენერირება. ეს უკანასკნელი კომპანიისათვის საფრთხეს არ წარმოადგენს, იმიტომ, რომ კრიტიკული შეფასების კოეფიციენტი ერთზე დაბალია და ლიკვიდურობასთან დაკავშირებით პრობლემებს არ ქმნის. აღსანიშნავია, რომ კრიტიკული შეფასების კოეფიციენტის იდეალური მაჩვენებელი ერთის ტოლია. მიმდინარე და სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტების გაანგარიშება ბალანსის შესაბამისი მუხლების მონაცემებიდან ხდება. რადგან ბალანსი საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის გარკვეული დროის „მომენტალურ სურათს“ წარმოადგენს, საჭიროა მოცემული კოეფიციენტების გულმოდგინე ინტერპრეტაცია. ბალანსის მუხლების მონაცემთა საფუძველზე განსაზღვრულმა მაჩვენებლებმა შეიძლება მთლად კორექტულად ვერ დაახასიათოს წლის მანძილზე ლიკვიდურობის მდგომარეობა.

აღნიშნულის მიზეზს წარმოადგენს იმ ფაქტის გამორიცხვა, რომ საწარმოს საქმიანობას სეზონური ხასიათი აქვს, ხოლო ბალანსის მონაცემები მდგომარეობას ამ ციკლის კონკრეტულ მომენტში ასახავს.

სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტის გაანგარიშება ხდება ფორმულით:

სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტი = ფულადი საშუალებები და დებიტორული დავალიანებები / მიმდინარე ვალდებულებები

აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიციენტი მიუთითებს იმაზე, თუ მოკლევადი ან ვალდებულებების რა ნაწილი შეიძლება დაიფაროს დაუყოვნებლივ. იგი გაიანგარიშება ფულადი და მასთან გათანაბრებული სახსრების შეფარდებით მოკლევადიან ვალდებულებებთან. ეს კოეფიციენტი ახასიათებს მიმდინარე ვალდებულებების წილს, რომელიც აქტივების ყველაზე უფრო ლიკვიდური ნაწილის, ფულადი სახსრების ხარჯზე უნდა დაიფაროს, იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომ ძალზე მცირეა იმის ალბათობა, რომ ყველა კრედიტორი ერთდროულად წაუყენებს საწარმოს მოთხოვნებს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, თეორიულად გამართლებულია აღნიშნული კოეფიციენტის ოპტიმალური მნიშვნელობა 0.2-დან 0.3-მდე. აღნიშნული კოეფიციენტის გაანგარიშება ხდება ფორმულით:

აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიციენტი = ფულადი სახსრები / მიმდინარე ვალდებულებები

საკუთარი საბრუნავი სახსრების ხვედრითი წილი მარაგების დაფარვაში – ახასიათებს მარაგების ღირებულების იმ ნაწილს, რომელიც იფარება საკუთარი საბრუნავი სახსრებით, მისი ქვედა ზღვარი 50%-ის ტოლი უნდა იყოს. ამ მაჩვენებლის გასაანგარიშებლად საჭიროა შემდეგი ფორმულის გამოყენება:

საკუთარ საბრუნავ საშუალებათა ხვედრითი წილი მარაგების დაფარვაში = საკუთარი საბრუნავი საშუალებები / მარაგები

მარაგების დაფარვის კოეფიციენტი განისაზღვრება მარაგების დაფარვის „ნორმალური“ წყაროების თანაფარდობით მარაგების ოდენობასთან. ასეთ წყაროებად ითვლება ლოგიკურად მარაგების დაფარვის წყაროებად მიჩნეული წყაროები. ასეთია საკუთარი საბრუნავი საშუალებები, ბანკის სესხები სასაქონლო-მატერიალური ფა სეულობებისათვის, კრედიტორული დავალიანება წარმოქმნილი საქონლის,

ნედლეუ ლისა და მასალების მოწოდების შედეგად. თუ მარაგების დაფარვის კოეფიციენტი 1-ზე ნაკლებია, მაშინ საწარმოს მიმდინარე ფინანსური მდგომარეობა არამდგრადია. ამ მაჩვენებლის გამოყენება ანალიზში საშუალებას იძლევა შემოწმდეს რომელი წყაროები და რა ოდენობით გამოიყენება მარაგების დასაფარავად. აღნიშნული კოეფიციენტის გაანგარიშება ხდება შემდეგი ფორმულით:

მარაგების დაფარვის კოეფიციენტი = საკუთარი საბრუნავი საშუალებები + ბანკის სესხები სასაქონლო მატერიალური ფასეულობებისთვის + კრედიტორული დავალიანება / მარაგები

ანალიზის პროცესში აუცილებელია საკუთარ საბრუნავ საშუალებათა სიდიდის გაანგარიშება, რომელიც მიმდინარე აქტივების დაფინანსების წყაროს წარმოადგენს. საკუთარ საბრუნავ საშუალებათა სიდიდე ტოლია მიმდინარე აქტივების მეტობისა მიმდინარე ვალდებულებებზე.

სპეციალურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში მითითებულია, რომ საწარმოს ბალანსი ითვლება აბსოლუტურად ლიკვიდურად, თუ ადგილი აქვს შემდეგ თანაფარდობებს:

A1 L1,

A2 L2,

A3 L3,

A4 L4

პირველი სამი თანაფარდობის პირობებში, აუცილებლად სრულდება მეოთხეც, ამიტომ მნიშვნელოვანია პირველი სამი ჯგუფის აქტივების და ვალდებულებების ჯამების შეფარდება. მეოთხე თანაფარდობას აქვს „მაბალანსებელი“ ხასიათი და ამავე დროს გააჩნია ღრმა ეკონომიკური შინაარსი. მისი შესრულება მიუთითებს ფინანსური

მდგრადობის მინიმალური პირობების დაცვაზე, რაც საწარმოში საკუთარ საბრუნავ საშუალებათა არსებობაში მდგომარეობს. ამ თანაფარდობებიდან რომელიმე მათგანის შეუსრულებლობისას საწარმოს ლიკვიდურობა არ არის აბსოლუტური, ამავე დროს ამა თუ იმ ჯგუფის აქტივების ნაკლებობა კომპენსირდება მათი ზედმეტობით მეორე ჯგუფში, თუმცა კომპენსაცია ხდება მხოლოდ ღირებულებითი ფორმით, რამდენადაც რეალურ საგადასახადო სიტუაციაში ნაკლებად ლიკვიდური აქტივები ვერ ცვლიან უფრო მეტად ლიკვიდურს.

მაღალლიკვიდური საშუალებებისა და სწრაფად რეალიზებადი აქტივების სას-წრაფო ვალდებულებებთან და მოკლევადიან ვალდებულებებთან თანაფარდობით დგ ინდება მიმდინარე ლიკვიდურობა, რომელიც მიუთითებს, საწარმოს გადახდისუნარი ანობაზე (ან პირიქით) უახლოესი პერიოდის განმავლობაში.

პერსპექტიული ლიკვიდურობა წარმოადგენს მომავალში მისაღები აქტივების და გადასახდელთა (რომელთა ნაწილი აქტივების სახით არის ასახული ბალანსში) თანა ფარდობას გრძელვადიან ვალდებულებებთან, ამიტომ მიახლოებით პროგნოზს წარ მოადგენს.

ლიკვიდურობის ზემოთ განხილულ სხვა მაჩვენებელთა ანალიზისათვის განვიხი ლოთ სააქციო საზოგადოება ქართული ლუდის საბალანსო მონაცემები 2015-2018 წლებ ში (იხ. ცხრილი №1)

სს ქართული ლუდის ლიკვიდურობის მაჩვენებელთა ანალიზით ირკვევა, რომ აბსოლუტური ლიკვიდურობის მაჩვენებელი 2016-2018 წლებში წინა წელთან შედარებით გაუმ ჯობესებულია. გამონაკლისს წარმოადგენს 2017 წლის მაჩვენებელი, რომელიც წინა წელთან შედარებით გაუარესდა 0.287 -ით. აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიცი ენტი

თეორიულად დასაშვებ ზღვარში თავსდება 2015, 2016, 2018 წლებში, მერყეობს 0.2-დან 0.3-მდე. 2017 წელს მისი გაუარესება გამოწვეულია ფულადი სახსრების შემცირებით.

ცხრილი N 1

სს ქართული ლუდის ლიკვიდურობის მაჩვენებლები

(ათასი ლარი)

მაჩვენებლები	2015წ.	2016წ.	2017წ.	2018წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
					2016	2017	2018
ფულადი საშუალებები	1,777	2,497	418	1,522	720	- 2,079	1,104
სწრაფად რეალიზებადი აქტივები _ დებიტორული დავალიანებები	4,353	5,549	6,892	5,702	1,196	1,343	- 1,190
ნელა რეალიზებადი აქტივები – მარაგები	5,294	7,013	8,794	7,255	1,719	1,781	- 1,539
ნაკლებად რეალიზებადი აქტივები _ გრძელვადიანი აქტივები	16,781	27,932	34,316	38,950	11,151	6,384	4,634
სასწრაფო ვალდებულებები	1,308	4,256	8,153	4,268	2,948	3,897	- 3,885
სულ მოკლევადიანი ვალდებულებები	7,852	7,898	14,039	6,233	46	6,141	- 7,806
გრძელვადიანი ვალდებულებები	9,041	15,211	12,359	21,444	6,170	- 2,852	9,085
საკუთარი კაპიტალი	11,312	19,882	24,022	25,752	8,570	4,140	1,730
საკუთარი საბრუნავი საშუალებები (8-4)	3,572	7,161	2,065	8,246	3,589	- 5,096	6,181
აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიციენტი	0.23	0.32	0.03	0.244	0.090	- 0.287	0.215
მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტი	1.45	1.91	1.15	2.322	0.452	- 0.759	1.175
სასწრაფო ლიკვიდურობის კოეფიციენტი	0.78	1.02	0.52	1.159	0.238	- 0.498	0.639
პერსპექტიული ლიკვიდურობის კოეფიციენტი	1.07	0.83	1.27	0.604	- 0.242	0.444	- 0.665
ფუნქციონირებადი კაპიტალის (საკუთარი საბრუნავი სახსრების) მანევრირების მაჩვენებელი	0.50	0.35	0.20	0.185	- 0.149	- 0.146	- 0.017

საკუთარი საბრუნავი სახსრების ხვედრითი წილი მარაგების დაფარვაში (%)	67.00	100.0	23.48	113.65	33	- 76.5	90.17
მარაგების დაფარვის კოეფიციენტი	2.16	2.15	1.83	1.99	- 0.01	- 0.32	0.16

მონაცემების უფრო დეტალური განხილვა გვიჩვენებს, რომ საწარმოს თავისი მიმდინარე ვალდებულებების დასაფარავად საკმარისი ოდენობის ფული და მისი ექვივალენტები არ გააჩნია. 2017-2018 წლებში კოეფიციენტი 2015 წელთან შედარებით ოდნავ გაუმჯობესებულია. უნდა აღინიშნოს, რომ თავად აბსოლუტური ლიკვიდურობის კოეფიციენტი ჯერ კიდევ არ წარმოადგენს ცუდი ან კარგი გადახდისუნარიანობის მაჩვენებელს. მისი დონის განხილვისას აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნას მიმდინარე აქტივების ბრუნვაობის სისწრაფე და ასევე მოკლევადიანი ვალდებულე ბეზის ბრუნვის სისწრაფე.

სწრაფი ლიკვიდურობის კოეფიციენტი გაუმჯობესების ტენდენციით ხასიათდება 2018 წელს 2015 წელთან შედარებით, თუმცა 2017 წელს მის გაუარესებას აქვს ადგილი. აღნიშნული გარემოების მიზეზს აქაც ფულისა და მისი ექვივალენტების შემცირება წარმოადგენს. განსაკუთრებით კარგი მაჩვენებლით ხასიათდება 2016, 2018 წლები, სადაც კოეფიციენტი 1-ზე მეტია, დანარჩენ წლებში კი იგი 1-ს ვერ უახლოვდება. 2016 წელს კოეფიციენტი ოპტიმალურ ნიშნულს აღწევს და მისი გაუმჯობესება გამოწვეულია ფულის და მისი ექვივალენტების ზრდით 0.72 (2.497-1.777) ათასი ლარით და დებიტორ ული დავალიანებების და სხვა მოთხოვნების ზრდით 1.916 (8.046-6.13) ათასი ლარით.

პერსპექტიული ლიკვიდურობის კოეფიციენტი საანალიზო პერიოდში სულ გაუმჯობესებით ხასიათდება. ამავე დროს ზრდის ტენდენციით გამოირჩევა 2017 წელი და აღნიშნული გარემოების მიზეზს მიმდინარე აქტივების საერთო ოდენობაში დებიტორ ული დავალიანებებისა და მარაგების ხვედრითი წილის ზრდა წარმოადგენს.

სს ქართული ლუდის მაჩვენებელთა ანალიზით ირკვევა, რომ, მიმდინარე ლიკვიდურობის კოეფიციენტი 2015 წლის მონაცემებით 1.455:2-ს შეადგენს. ე.ი. არასახარბიელოა. 2016 წელს მდგომარეობა გაუმჯობესებულია და უახლოვდება

იდეალურ მაჩვენებელს – 1.90:2, აღნიშნული მდგომარეობა განაპირობა იმან, რომ საწარმოში 2016 წელს წინა წელთან შედარებით გაიზარდა მიმდინარე აქტივები, კერძოდ მარაგები 1.719 (7.0135.294) ათასი ლარით, დებიტორული დავალიანებანი 0.593 ათასი ლარით, (4.769-4.176). საწარ-მომ 2016 წლის განმავლობაში გასცა პარტნიორებზე სესხები 0.604 ათასი ლარი და ფულისა და მისი ეკვივალენტების ოდენობა გაიზარდა 0.72 ათასი ლარით (2.4971.777). აქტივების ასეთი ზრდის პირობებში მიმდინარე ვალდებულებების ზრდამ წლის განმავლობაში მხოლოდ 0.046 ათასი ლარი შეადგინა. 2017 წელს აღნიშნული კოეფიციენტი საგრძნობლად გაუარესდა მიმდინარე ვალდებულებების, კერძოდ კი კრედიტორული დავალიანებების ზრდის შედეგად, ხოლო 2018 წელს მან იდეალურ მაჩვენებელსაც კი გადააჭარბა და 2.322 შეადგინა.

ფუნქციონირებადი კაპიტალის (საკუთარი საბრუნავი სახსრების მანევრირების) მაჩვენებელი ჩვენს მიერ შერჩეულ საანალიზო პროცესში შემცირების ტენდენციით ხასიათდება, თუმცა თეორიულად დასაშვებ ზღვარში თავსდება.

საკუთარი სახსრების ხვედრითი წილი მარაგების დაფარვაში საანალიზო პერიოდ ში კარგი მაჩვენებლით ხასიათდება. კერძოდ 50%-ზე მეტია, გარდა 2017 წლის მაჩვენებლისა, სადაც მან ამ ზღვარს ვერ მიაღწია და მხოლოდ 23.8% შეადგინა. 2016 და 2018 წლებში კი მარაგები სრულად დაიფარა საკუთარი საბრუნავი სახსრებით. ამავე დროს 2018 წელს საკუთარი სახსრები სჭარბობს მარაგების დასაფარავად საჭირო ოდენობის მაქსიმუმს.

რადგანაც საწარმო საკუთარი საბრუნავი სახსრებით ფარავდა მარაგებს აღნიშნული პერიოდის განმავლობაში, ამან გამოიწვია მარაგების დაფარვის კოეფიციენტის მაჩვენებლის გაუარესება 2016-2018 წლებში.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, ლიკვიდურობის მაჩვენებელთა არც თუ ისე დაბალი დონე, ამავე დროს მისი დინამიკის ანალიზით გაუმჯობესების ტენდენცია შეიმჩნევა.

ცხრილი N 2

სს ქართული ლუდის ბალანსის ლიკვიდურობის მაჩვენებლები
(ათასი ლარი)

თანაფარდობა	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.
$A_1 L_1$	1,777 > 1,308	2,497 < 4,256	418 < 8,153	1,522 < 4,268
$A_2 L_2$	4,353 < 7,852	5,549 < 7,898	6,892 < 14,039	5,702 < 6,233
$A_3 L_3$	7,793 < 9,041	7,013 < 15,211	8,794 < 12,359	7,255 < 21,444
$A_4 L_4$	16,781 > 11,312	27,932 > 19,882	34,316 > 24,022	38,950 > 25,752

როგორც უკვე აღინიშნა, საწარმოს ბალანსი ითვლება ლიკვიდურად ყველა თანა ფარდობის შესრულების პირობებში, სს ქართულ ლუდში საანალიზო წლების განმავლობა ში არც ერთი პირობა არ შესრულებულა, აქედან გამომდინარე ამ პერიოდში საწარ მოს ბალანსი არ შეიძლება ჩაითვალოს აბსოლუტურად ლიკვიდურად.

2.2 ფინანსური მდგრადობის მაჩვენებლების ანალიზი და საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობის მაჩვენებლების ანალიზი

საწარმოს ფინანსური მდგრადობა მისი ფინანსური რესურსების ისეთი მდგომარეობა, გამოყენება და განაწილებაა, რომელიც უზრუნველყოფს საწარმოს განვითარებას მოგებისა და კაპიტალის ზრდის საფუძველზე, გადახდისუნარიანობის და კრედიტუნარიანობის შენარჩუნების პირობებში. საწარმოს ფინანსური მდგრადობის დეტალური ანალიზი უნდა ჩატარდეს ფინანსური კოეფიციენტების გამოყენებით, რომელიც სათანადო ინტერპრეტაციების გაკეთების საშუალებას იძლევა. ჩვენი აზრით მიზანშეწონილია შემდეგი კოეფიციენტების გამოყენება:

- საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი;

- ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი;
- ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი;
- ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი;
- სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი;
- საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი;
- სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი;
- საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი;
- გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი;
- ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი.

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი ახასიათებს საწარმოს მესაკუთრეთა წილს მის საქმიანობაში ავანსირებული საშუალებების საერთო ოდენობაში. სასურველია მისი მნიშვნელობა 0.5-ს აღემატებოდეს, რაც უფრო მაღალია ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა ინანსურად მით უფრო მდგრადია საწარმო.

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი= საკუთარი კაპიტალი / მთლიანი აქტივები

ფინანსური მდგომარეობის მდგრადობის დასახასიათებლად სპეციალურ ლიტერატურაში შემოთავაზებულია ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი, რომლის გაანგარიშება ხდება საკუთარი კაპიტალის შეფარდებით დაფინანსების წყაროების მთლიან ჯამთან. იგი გვიჩვენებს საკუთარი სახსრების ხვედრით წილს დაფინანსების წყაროების საერთო ოდენობაში. ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტის ტოლია, ვინაიდან გაანგარიშებაში ერთი და იგივე სიდიდეები მონაწილეობს

ფინანსური დამოკიდებლობის კოეფიციენტი= საკუთარი

კაპიტალი/დაფინანსების წყაროების მთლიანი ჯამი

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტთან ერთად მიზანშეწონილია ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტის გამოყენება, რომელიც გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულით:

ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი= ნასესხები

წყაროები/მთლიანი აქტივები

ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტის შებრუნებული სიდიდეა და გვიჩვენებს, რამდენჯერ აღემატება აქტივები საკუთარ კაპიტალს. მაჩვენებლის ზრდა ნასესხები სახსრების ზრდაზე მიუთითებს, რაც საწარმოს ფინანსურ სტაბილურობას საფრთხის წინაშე აყენებს. თუ ამ კოეფიციენტის მნიშვნელობა ერთამდე დაეცა, ეს ნიშნავს რომ ქონებას სრულად აფინანსებენ მესაკუთრეები, მისი გაიანგარიშება ხდება ფორმულით:

ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი= მთლიანი აქტივები/

საკუთარი კაპიტალი

სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი თავისი ეკონომიკური შინაარსით საწარმოს აქტივების ლიკვიდურ სახსრებად გარდაქმნის რეალური შესაძლებლობის მახასიათებელია და იგი გაიანგარიშება, როგორც მიმდინარე აქტივებსა და მოკლევადიან დავალიანებებს შორის სხვაობის თანაფარდობა საბრუნავი აქტივების ჯამთან. მისი ოპტიმალური მნიშვნელობა 0.2-ის ტოლი ან მეტი უნდა იყოს.

**სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი= (მიმდინარე აქტივები-
მოკლევადიანი ვალდებულებები) / საბრუნავი აქტივების ჯამი**

საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი ახასიათებს მიმდინარე საქმიანობის დაფინანსებისათვის გამოყენებული საკუთარი საბრუნავი კაპიტალის წილს, ანუ საკუთარი კაპიტალის იმ წილს, რომელიც დაბანდებულია საბრუნავ საშუალებებში, თავად ამ კოეფიციენტის ნორმალური სიდიდე დარგის თავისებურებაზეა დამოკიდებული და განისაზღვრება საკუთარი საბრუნავი სახსრების შეფარდებით საკუთარ კაპიტალთან. მისი საშუალო ნორმატიული მაჩვენებელი მეტია ან ტოლი 0.5-ის.

**საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი = საკუთარი
საბრუნავი სახსრები / საკუთარი კაპიტალი**

სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი აქტივების ლიკვიდურ სახსრებად გარდაქმნის პოტენციური შესაძლებლობის მახასიათებელია და საბრუნავი და ბრუნვის გარეშე აქტივების თანაფარდობით გაიანგარიშება, თუ აღნიშნული მაჩვენებლის მნიშვნელობა 0.5-ის ტოლი ან მეტია, მაშინ ბალანსის აქტიური ნაწილის სტრუქტურა დარღვეული არ არის და აქედან გამომდინარე, საწარმოს ფინანსურ მდგრადობას გაუარესების საშიშროება არ ემუქრება.

**სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი= საბრუნავი აქტივები /
გრძელვადიანი აქტივები**

გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი მიუთითებს გრძელვადიანი აქტივების რა ნაწილია დაფინანსებული გარე ინვესტორების მიერ და რაც უფრო მაღალია ეს მაჩვენებელი, მით უფრო დამოკიდებულია საწარმო გარე ინვესტორზე

გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი= გრძელვადიანი ვალდებულებები / გრძელვადიანი აქტივები

საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი ზოგადად ახასიათებს საწარმოს მდგრადობას. რაც უფრო მეტია საკუთარი სახსრების წილი კაპიტალში, მით უფრო დაბალია კომპანიის ფინანსური რისკები. ამ მაჩვენებლის ზრდა დადებით მოვლენად ითვლება. კოეფიციენტის მინიმალური ზღვარი ერთის ტოლია. წინააღმდეგ შემთხვევაში საწარმოს ფინანსური მდგომარეობა არასაიმედო ხდება. მისი გაანგარიშება ხდება შემდეგი ფორმულით:

საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი= საკუთარი კაპიტალი / ნასესხები კაპიტალი

საწარმოს მთლიანი კაპიტალის სტრუქტურას ახასიათებს ნასესხები სახსრების გრძელვადიანი მოზიდვის კოეფიციენტი, რომელიც სპეციალურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში ფინანსური ლევერიჯის სახელით არის ცნობილი და გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულით:

ფინანსური ლევერიჯი = გრძელვადიანი ვალდებულებები/ (საკუთარი კაპიტალი + გრძელვადიანი ვალდებულებები)

ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი იკვლევს კომპანიის სესხებსა და საკუთარ კაპიტალს შორის კავშირს. იგი განსაზღვრავს გრძელვადიანი ვალდებულებების წილს გამოყენებული კაპიტალის თანხაში და მისი ზრდა დინამიკაში უარყოფითი მაჩვენებელია. ლევერიჯის ყველა კოეფიციენტი ზომავს ერთსა და იმავე სიდიდეს, მაგარამ შესადარისობა მაშინ არის უზრუნველყოფილი, როდესაც კომპანიის მიერ სხვადასხვა საანგარიშგებო პერიოდში ან სხვა კომპანიასთან შედარებისას ერთი და იგივე კოეფიციენტები გამოიყენება. კაპიტალის ლევერიჯის გაანგარიშება ხდება კომპანიის ბალანსში ნაჩვენები სტრუქტურის შესაბამისად.

ფინანსური ლევერიჯის პირველი მაჩვენებლის მინიმალური ზღვარი ერთის ტულია. რაც უფრო მეტია ნასესხები წყაროების ხვედრითი წილი, მით მეტი იქნება ამ სესხებზე გადასახდელი პროცენტების ოდენობა, შესაბამისად უარესდება საწარმოს საქმიანობის ფინანსური შედეგი.

აღსანიშნავია, რომ საბაზრო ღირებულება გაცილებით რეალურად ასახავს აქციონერთა ან სესხის მფლობელთა ინვესტიციების ღირებულებას, ვიდრე ისტორიული ღირებულება. საბაზრო ღირებულება წარმოადგენს მიუღებელ შემოსავლებს, რომლებიც ინვესტორის მიერ აქციების გაყიდვის შემთხვევაში შემოვიდოდა. იგი ასევე წარმოადგენს თანხას, რომლის გადახდაც მოუწევდა კომპანიას, თუ მას კაპიტალის დაფარვა ენდომებოდა. ამიტომ თი ინვესტორები სესხისა და საკუთარი კაპიტალის შეფასებას საბაზრო ღირებულებით ახდენენ, მიზანშეწონილია ლევერიჯის გაანგარიშება საბაზრო ღირებულების საფუძველზე.

უმრავლეს შემთხვევაში ლევერიჯის გაანგარიშება ხდება საბალანსო ღირებულებით, რადგან საბაზრო ღირებულებით ყოველთვის ვერ ხერხდება დაფინანსების ყველა წყაროს შეფასება, საბალანსო ღირებულება კი ყოველთვის ცნობილია.

შემოსავლების (ანუ პროცენტების) ლევერიჯის გაანგარიშებისას პრივილეგირებული აქციები განიხილება სესხის სახით და შესაბამისად ამ აქციებზე დივიდენდები განიხილება, როგორც სესხის პროცენტი.

ფინანსური ლევერიჯის დონის შეფასებისას უნდა გავითვალისწინოთ მოგებისა და ფულადი ნაკადების ზრდის ტემპები. ზომიერად მზარდი მოგებისა და ფულადი ნაკადების მქონე კომპანიამ უფრო მშვიდად უნდა აიღოს დიდი ვალი, ვიდრე არა მყარი და ქაოსური ფულადი სახსრების მქონე კომპანიამ, რის გამოც დეფოლტის შედეგი კომპანიისათვის ძალიან სერიოზულია.

ფინანსური ლევერიჯის გარდა გამოიყენება ოპერაციული ლევერიჯის კოეფიციენტი, რომელიც იანგარიშება შემდეგნაირად:

**ოპერაციული ლევერიჯი = მუდმივი დანახარჯები / ცვლადი
დანახარჯები**

ამრიგად, თუ კომპანიის გაყიდვები იცვლება, აქციონერთა უკუგების საუკეთესო ცვლილება განისაზღვრება ოპერაციული ლევერიჯის დონის მიხედვით. არსებობს გარკვეული ბალანსი ოპერაციულ და ფინანსურ ბერკეტებს შორის.

საწარმოს ეკონომიკური პოტენციალის შეფასებისას აუცილებელია ქონებრივი მდგომარეობის შეფასება, ვინაიდან მისი არაკეთილსასურველი მდგომარეობა სხვა დანარჩენ მაჩვენებლებთან ერთად შეიძლება საწარმოს გაკოტრების მიზეზი გახდეს.

საწარმოს ქონებრივი მდგომარეობის ანალიზი იწყება მისი ზოგადი შეფასებით. ამ დროს უნდა დადგინდეს საწარმოს ქონების ცვლილების მაჩვენებლები. ჩვენ მიერ საანალიზოდ აღებული კომპანიის (ქარხნის) ქონებრივი მდგომარეობის ზოგადი შეფასება გაკეთდა ოთხი წლის მონაცემთა საფუძველზე.

ცხრილი № 3

სს ქართული ლუდის ქონებრივი მდგომარეობის ზოგადი
მაჩვენებლები (ათასი ლარი)

მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
					2016	2017	2018
აქტივების ჯამი	28,20 5	42,99 1	50,42 0	53,42 9	14,78 6	7,429	3,009
ძირითადი საშუალებები	16,78 0	26,64 1	33,08 7	38,81 9	9,861	6,446	5,732
არამატერიალური აქტივები	0,001	1,291	1,22 9	0,13 1	1,290	-62,0 0	-1,098
საბრუნავი საშუალებები	11,42 4	15,05 9	16,10 4	14,47 9	3,635	1,045	-1,625
ქონებრივი მდგომარეობის ცვლილება %	-	52.42	17.3	5.97	-	-35.1 4	-11.31
ძირითადი საშუალებების ცვლილება%	-	58.77	24.2	17.32	-	-34.5 7	-6.88
არამატერიალური აქტივების ცვლილება %	-	129	-4.8	-89.3 4	-	-133. 8	-84.54
საბრუნავი საშუალებების ცვლილება %	-	31.82	6.94	-10.1	-	-24.8 8	-17.03

საწარმოებში საბრუნავი საშუალებების მკვეთრი შემცირება არ ახლავს თან, რაც კარგი მაჩვენებელია.

2017 წელს წინა წელთან შედარებით აქტივების შედარებით ნაკლები ოდენობით ზრდას ჰქონდა ადგილი (7,429 ათასი ლარით). აქტივები გაიზარდა ძირითადი საშუალებების ხვედრითი წილის ზრდის ხარჯზე (3,693 პუნქტით) რომელსაც თან ახლდა არამატერიალური აქტივებისა და საბრუნავი საშუალებების ხვედრითი წილების შემცირება. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ძირითადი საშუალებების შედგენილობაში გაიზარდა დაუმთავრებელი მშენებლობების ხვედრითი წილი (6.535 პუნქტით) და საგრძნობლად შემცირდა მანქანა-დანადგარების ხვედრითი წილი (8.925 პუნქტით), რაც არასასურველი მდგომარეობის მაჩვენებელია.

2018 წლის მონაცემებით, ძირითადი საშუალებების სტრუქტურა გაუმჯობესებულია, რაც გამოიხატა ქარხნის ახალი მანქანა-დანადგარებით აღჭურვაში, მათი ხვედრითი წილი გაიზარდა 5.2 პუნქტით, ოფისის აღჭურვილობებისა და ინვენტარისა – 3.6 პუნქტით. ამავე დროს დასრულდა წინა პერიოდში დაწყებული მშენებლობები და დაუმთავრებელი მშენებლობების ოდენობა შემცირდა როგორც აბსოლუტურ (2,243 ათ. ლარი), ასევე შეფარდებით მაჩვენებელში (29.4%-დან 25.44%-მდე).

ზემოთ აღნიშნული ტენდენცია რაიმე არსებითი დასკვნის გაკეთების საშუალებას ვერ იძლევა დამატებითი მონაცემების გამოყენების გარეშე, კერძოდ, ძირითადი საშუალებების შედგენილობაში აქტიური ნაწილის ხვედრითი წილის ზრდა სასურველი ტენდენციის მაჩვენებელია. როგორც №3 ცხრილის მონაცემებით ირკვევა, ძირითადი საშუალებების საერთო ოდენობაში ყველაზე დიდი ხვედრითი წილით გამოირჩევა მანქანა-დანადგარები, რომლებიც უშუალოდ მონაწილეობენ წარმოების პროცესში, ანუ ყველაზე აქტიურ ნაწილს წარმოადგენენ.

საბრუნავი საშუალებები 2016 წელს 2015 წელთან შედარებით 3,635 ათ. ლარით გაიზარდა, ხოლო ხვედრითი წილი 5.47 პუნქტით შემცირდა, ეს უკანასკნელი ძირითადად დებიტორული დავალიანებების შემცირებითაა გამოწვეული.

2015 წლიდან 2017 წლამდე საბრუნავი საშუალებები 4,680 (16,104-11,424) ათ. ლარით გაიზადა, თუმცა ამას თან ახლდა აქტივების საერთო რაოდენობაში მისი ხვედრითი წილის 8.6 (31.9-40.5) პუნქტით შემცირება, 2018 წელს კი წინა წელთან შედარებით საბრუნავი საშუალებები შემცირდა აბსოლუტურ მაჩვენებელშიც 1.625 ათ. ლარით და პროცენტულადაც, მათი ხვედრითი წილი 4.8 (27.1-31.9) პუნქტით შემცირდა.

თვით საბრუნავი საშუალებების სტრუქტურა 2017 წელს წინა წელთან შედარებით მარაგების ხვედრითი წილის 8.27 პუნქტის ზრდით, დებიტორული დავალიანებების 4.69 პუნქტით ზრდით, ფულადი საშუალებები კი 12.95 პუნქტის შემცირებით ხასიათდება.

2018 წელს საბრუნავი საშუალებების ხვედრითი წილის შემცირება განაპირობა მარაგების ხვედრითი წილის 4.5 პუნქტით, დებიტორული დავალიანებების 3.41 პუნქტით შემცირებამ, ამავე დროს ფულადი საშუალებების ხვედრითი წილი 7.91 პუნქტით გაიზარდა.

ცხრილი №3

სს ქართული ლუდის აქტივების სტრუქტურა (ათასი ლარი)

მაჩვენებლები	2015 წ		2016 წ		2017 წ		2018 წ		ცვლილება წინა წელთან შედარებით					
	თან ხა	ხვ. წ. %	თან ხა	ხვ. წ. %	თან ხა	ხვ. წ. %	თან ხა	ხვ. წ. %	2018					
									თან ხა	ხვ. წ. %	თან ხა	ხვ. წ. %	თან ხა	ხვ. წ. %
აქტივები	28,205	100	42,991	100	50,420	100	53,429	100	14,786	-	7,429.00	-	3,009	-
მ.შ														
ძირითადი საშუალებები	16,780	59.49	26,641	61.97	33,087	65.62	38,819	72.66	9,861	2.48	6,446	3.65	5,732	7
მ.შ														
მიწა და შენობები	2,988	17.81	3,403	12.77	5,165	15.61	5,228	13.47	415	- 4	1,762	2.84	63	- 2.14
ქარხნის მანქანა - დანადგარები	9,504	56.64	16,277	61.17	17,263	52.17	22,319	57.5	6,773	4.46	986	- 8.923	5,056	5.32
მ.შ														
სამეურნეო ინვენტარი და ოფისის აღჭურვილობა	3,688	21.98	6,896	25.88	8,416	25.44	11,272	29.04	3,208	3.9	1,520	- 0.45	2,856	3.6
დაუმთავრებელი მშენებლობები	600	3.58	65	0.24	2,243	6.78	-	-	- 535	- 3.33	2,178	6.535	- 2,243	- 6.78
არამატერიალური აქტივები	0.001	0.003	1.291	3.003	1.229	2.44	0.131	0.25	1.290	3	- 62	- 0.565	1,098	2.2
მ.შ														
ლიცენზიები	-	-	1,184	91.71	1,136	92.43	-	-	1,184	91.7	- 48	0.72	1,136.00	- 92.43
კომპიუტერული პროგრამები	0,001	100	0,107	8.28	0,093	7.57	0,131	10	0,106	- 91.7	0.14	- 0.71	0,038	-
საბრუნავი საშუალებები სულ:	11,424	40.5	15,059	35.03	16,104	31.9	14,479	27.1	3,635	- 5.48	1,045.00	- 3.09	- 1,625	- 4.8
მ.შ														
მარაგები	5,294	46.34	7,013	46.57	8,794	54.61	7,255	50.11	1,719	0.23	1,781	8.04	- 1,539	- 4.5
დებიტორული დავალიანებები	4,353	38.1	5,490	36.46	6,892	42.8	5,702	39.38	1,137	- 1.65	1,402	6.34	- 1,190	- 3.42
ფულადი საშუალებები	1,777	15.55	2,497	16.58	0,418	2.6	1,522	10.51	720	1.03	2,079	- 13.98	1,104	7.91

პროდუქციის წარმოებაში უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს საწარმოო მოწყობილობანი, სპეციალური მანქანა-დანადგარები და ასევე შენობა-ნაგებობანი, სადაც ისინია განთავსებული. საწარმოს საშუალებებით უზრუნველყოფის დახასიათებისათვის შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგი მაჩვენებლები: ფონდუკუგება, ფონდტევა დობა, ფონდუკუგების გასაანგარიშებლად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მთლიანი, სასაქონლო, რეალიზებული პროდუქცია და ასევე წმინდა პროდუქცია.

ფონდუკუგება გვიჩვენებს რეალიზაციის მოცულობას საწარმოო ფონდების ერთ ლარზე. ფონდუკუგების მაჩვენებლის დონის ცვლილება დამოკიდებულია შემდეგ ფაქტორებზე: ძირითადი საშუალებების საშუალო წლიური ღირებულება, რეალიზებული პროდუქციის მოცულობა. ამ მაჩვენებლის ანალიზის მეთოდიკა განხილულია ლუდი სა და უალკოჰოლო სასმელების მწარმოებელი საწარმოს სს ქართული ლუდი-ს მაგალითზე და მის გასაანგარიშებლად ჩვენს მიერ გამოყენებულია რეალიზებული პროდუქციის მოცულობა.

ცხრილი №4

სს ქართული ლუდის ძირითადი საწარმოო ფონდებით უზრუნველყოფის მაჩვენებლები (ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2014 წ.	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით			
							2015	2016	2017	2018
							1	რეალიზებული პროდუქციის მოცულობა	21,520	30,951
2	რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულება	12,458	18,856	34,176	43,779	47,741	6,398	15,320	9,603	3,962
3	ძირითადი საწარმოო ფონდების საშუალო წლიური ღირებულება	10,839	19,250	21,710	29,860	35,950	8,411	2,460	8,150	6,090

4	ფონდუკუგება (ლარებში) 1/3	1.99	1.61	2.5	2.19	1.94	- 0.38	0.9	- 0.31	- 0.25
5	ფონდტევადობა (ლარებში) 3/1	0.5	0.62	0.4	0.46	0.51	0.12	- 0.22	0.06	0.06

როგორც გაანგარიშებიდან (ცხრილი №4) ჩანს, სს ქართული ლუდის ფონდუკუგება 2015 წელს წინა წელთან შედარებით გაუარესებულია 0.38-ით, 2016 წელს კი გაუმჯობესებულია 0,89-ლარით. აღნიშნული მეტყველებს იმაზე, რომ გაიზარდა რეალიზაციის მოცულობა საწარმოო ფონდების ერთ ლარზე.

ფონდუკუგების მაჩვენებელზე მოქმედი ფაქტორების გავლენა გაანგარიშებულია N5 ცხრილში

ცხრილი № 5

სს ქართული ლუდის ფონდუკუგების მაჩვენებელზე რეალიზაციის მოცულობისა და ძირითადი საშუალებების საშუალო წლიური ღირებულებების ცვლილების გავლენა (ლარი)

მაჩვენებლები	2016წ.	2017წ.	2018წ.
რეალიზაციის მოცულობის ცვლილების გავლენა	1.21	0.15	0.89
ძირითადი საშუალებების საშუალო წლიური ღირებულების ცვლილების გავლენა	- 0.32	- 0.40	- 1.2
სულ	0.89	0.25	- 0.31

ფონდუკუგების დონის ცვლილებაზე მოქმედი ფაქტორების დეტალური ანალიზისათვის ავტორთა ერთი ჯგუფი გვთავაზობს ფაქტორთა დაჯგუფებას სამი დონის ფაქტორებად:

I დონის ფაქტორები:

ძირითადი საშუალებების საერთო ოდენობაში აქტიური ნაწილის ხვედრითი წილის ცვლილება;

ძირითად საშუალებათა აქტიური ნაწილის უკუგების ცვლილება.

II დონის ფაქტორები:

მოწყობილობების ერთეულის საშუალო წლიური ღირებულების ცვლილება;

მოწყობილობების ერთეულის მიერ წლის განმავლობაში ნამუშევარი დღეების ცვლილება;

ცვლიანობის კოეფიციენტის ცვლილება;

ცვლის საშუალო ხანგრძლიობის ცვლილება;

ერთ მანქანა/საათში წარმოებული პროდუქციის მოცულობის ცვლილება.

III დონის ფაქტორები:

საანგარიშგებო პერიოდში საწარმოს ახალი მოწყობილობებით აღჭურვა;

მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის ღონისძიებათა დანერგვა;

სოციალურ ფაქტორთა ცვლილება.

კვლევის ობიექტის ფართო სპექტრის გამო გვერდი ავუარეთ აღნიშნული ფაქტორების დეტალურ ანალიზს და ფონდუკუგების მაჩვენებელზე რეალიზებული პროდუქციის მოცულობისა და ძირითადი ფონდების საშუალო წლიური ღირებულების გავლენის ანალიზით შემოვიფარგლეთ.

ფონდტევადობის ანალიზით დადგინდა, რომ რეალიზებული პროდუქციის ერთ ლარზე ძირითადი საშუალებების ღირებულება კომპანია ქართულ ლუდში 2015-2018 წლებში ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, 2017 წელს – შემცირებულია, ხოლო 2018 წლიდან ისევ იზრდება.

საწარმოს ქონებრივ მდგომარეობაში არსებული ხარისხობრივი ცვლილებების და მათი პროგრესულობის ხარისხის კრიტერიუმებად ითვლება ძირითადი საშუალებების აქტიური ნაწილის ხვედრითი წილის მაჩვენებელი, ძირითად საშუალებათა ვარგი სიანობის, განახლებისა და ცვეთის კოეფიციენტები.

მიუხედავად იმისა, რომ სს ქართულ ლუდში ძირითადი საშუალებების შექმნასა და ამოქმედებას ჰქონდა ადგილი და ამავე დროს ეს პროცესი ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა 2016 წელს, წინა წელთან შედარებით განახლების კოეფიციენტი მხოლოდ უმნიშვნელოდ გაიზარდა 0,01-ით. 2017 წელს საწარმოს ძირითადი ფონდებით განახლება გაუარესების ტენდენციით ხასიათდება და განახლების კოეფიციენტი მხოლოდ 0,284-ს შეადგენს, 2018 წელს კი იგი გაუარესებულია 0,071-ით.

ძირითადი საშუალებების გასვლის კოეფიციენტი გვიჩვენებს საანგარიშგებო პერიოდში ძირითადი საშუალებების გასვლის ინტენსივობას და განისაზღვრება გასული ძირითადი საშუალებების შეფარდებით საანგარიშგებო პერიოდის დასაწყისისათვის არსებული ძირითადი საშუალებების ღირებულებასთან. გასვლის ქვემოთ იგულისხმება ცვეთისა და სიძველის გამო გასული ძირითადი საშუალებები.

სს ქართულ ლუდში ძირითადი საშუალებების გასვლის მაჩვენებელი 2016-2017 წლებში გაიზარდა. კერძოდ, 2016 წელს წინა წელთან შედარებით 254 ათასი ლარით გაიზარდა, 2017 წელს – 302 ათასი ლარით. შესაბამისად, ძირითადი საშუალებების გასვლის კოეფიციენტიც გაუარესებულია 0,11-ით და 0,002-ით. ძირითადი საშუალებების გასვლის მიზეზი არასაჭირო და მოძველებული მანქანა-დანადგარების და კომპიუტერული ტექნიკის გაყიდვა იყო.

ძირითადი საშუალებების ცვეთის კოეფიციენტი გვიჩვენებს, ძირითადი საშუალებების ღირებულების რა ნაწილია გადატანილი წარმოებული პროდუქციის თვითღირებულებაში. იგი ასევე ძირითადი საშუალებების ასაკობრივ მდგომარეობას ახასიათებს რაც უფრო უახლოვდება აღნიშნული კოეფიციენტების მნიშვნელობა 1-ს, მით უფრო ძველია ძირითადი საშუალებები. ძირითადი საშუალებების ცვეთის ხარისხი შეიძლება პროცენტულადაც გამოისახოს.

სს ქართული ლუდის მონაცემებით 2016 წელს ძირითადი საშუალებების ცვეთის კოეფიციენტი გაზრდილია 0,45-ლარით, რაც არ არის მნიშვნელოვანი სიდიდე, მაგრამ მაინც არასასურველია. მიუხედავად იმისა, რომ, საწარმოს მიერ გამოყენებული ცვეთის

გან გარიშების და დარიცხვის მეთოდი არ შეცვლილა, გაუარესებულია მდგომარეობა 2017 წელს, ხოლო 2018 წლის მონაცემებით კოეფიციენტი უმნიშვნელოდ გაიზარდა.

ამრიგად, სს ქართული ლუდის ქონებრივი მდგომარეობის შესწავლით გამოვლინდა ძირითადი საშუალებების ხვედრითი წილის ზრდა 2015 წლის 59.49%-დან 2018 წლის 72.66%-მდე, საბრუნავი საშუალებების 40.50%-დან 27.1%-მდე შემცირების პირობებში. ამ უკანასკნელის შემცირება კი მარაგების ზრდის, დებიტორული დავალიანების იგივე დონის შენარჩუნებისა და ფულადი საშუალებების შემცირების შედეგად მოხდა. ძირითადი საშუალებების სტრუქტურა დამაკმაყოფილებელია, განახლებისა და ვარგისიანობის მაჩვენებლები გაუარესების ტენდენციით ხასიათდება. ასევე გაუარესებულია ფონდუკუგების მაჩვენებელი მთელი საანალიზო პერიოდის განმავლობაში. ჩატარებული კვლევის მასშტაბიდან და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია: ქონების ოპტიმალური სტრუქტურის უზრუნველყოფა, ძირითადი საშუალებების განახლება, არსებული მოწყობილობების ვარგი სიანობის გაუმჯობესება.

ჩვენს ხელთ არსებული მონაცემების საფუძველზე ჩატარებული ანალიზის შედეგების განხილვით მივედით იმ დასკვნამდე, რომ კომპანიის საწარმოო პოტენციალი მკვეთრი გაუარესებით ხასიათდება, რაც მის ფინანსურ მდგომარეობაზე ძალიან უარყოფითად იმოქმედებს. აღნიშნულის თავიდან ასაცილებლად კი მიზანშეწონილია: ძირითადი საშუალებების ოპტიმალური სტრუქტურის უზრუნველყოფა. მარაგების მნიშვნელოვანი შემცირების პირობებში პროდუქციის ტრანსპორტირების საშუალებათა ასეთი ოდენობით ზრდის ნაცვლად უმჯობესი იქნებოდა ამ მიზნით დახარჯული სახსრების მანქანა-დანადგარების განახლებისა და საწარმოო პაროცესის უკეთ აღჭურვისათვის გამოყენება.

ფინანსური სტაბილურობის შესანარჩუნებლად აუცილებელია შესაბამისობაში იქნეს მოყვანილი კომპანიის შესაძლებლობები, მოთხოვნილებები და ვალდებულებები. კომპანიის ფინანსური მდგრადობის შეფასების შემდეგ მნიშვნელოვანია განისაზღვროს

მისი პროგნოზირება ფულად ნაკადებზე დაყრდნობით. იგი წარმოადგენს ფინანსური მეცნიერების ყველაზე ნაკლებად შესწავლილი პრობლემებიდან ერთ-ერთს.

ის მჭიდროდაა დაკავშირებული, როგორც მომავალში საწარმოს (კორპორაციის) განვითარების სტრატეგიულ დაგეგმვასთან, ისე პერსპექტიული ფინანსური დაგეგმვის განხორციელებასთან. ფულადი ნაკადების პროგნოზი მდგომარეობს ფულადი სახსრების ხარჯვის მიმართულებებისა და შემონატანების შესაძლო წყაროების განსაზღვრაში, იქიდან გამომდინარე, რომ საკმაოდ რთულია უმრავლესი მაჩვენებლების პროგნოზირება დიდი სიზუსტით, ფულადი ნაკადის დაგეგმვა დაიყვანება საპროგნოზო პერიოდში ნაღდი ფულადი სახსრების ბიუჯეტის შედგენამდე. ამისათვის გეგმავენ მხოლოდ ნაკადის მნიშვნელოვან პარამეტრებს: გაყიდვათა მოცულობას, ნაღდი ანგარიშსწორებითა და ბარტერით რეალიზაციიდან ამონაგების წილს, დებიტორული და საკრედიტო დავალიანების პროგნოზს და ა.შ. პროგნოზი ხორციელდება გარკვეული პერიოდისათვის: წლისთვის (კვარტლებად დაყოფით), კვარტლებისათვის (თვეებად დაყოფით), თვისთვის (დეკადებად ან ხუთ დღედ დაყოფით).

ფულადი ნაკადების პროგნოზირების მეთოდიკა მოიცავს შემდეგ ოპერაციებს:

- ფულადი შემონატანების პროგნოზირებას პერიოდისთვის;
- ფულადი სახსრების უკუდენის პროგნოზირებას;
- წმინდა ფულადი ნაკადის (ფულადი სახსრების სიჭარბის ან უკმარისობის) გამომანგარიშება;
- მოკლევადიან დაფინანსებაში საერთო მოთხოვნილების გამოთვლას.

განსაკუთრებული სირთულე პირველ ეტაპზე შეიძლება წარმოიქმნას იმ შემთხვევაში, თუ საწარმო გამოიყენება პროდუქციის გაგზავნის მიხედვით გაყიდვებიდან ამონაგების გამომანგარიშების მეთოდიკას.

უფრო დეტალური გაანგარიშება გულისხმობს დებიტორული დავალიანების კლასიფიკაცია მისი დაფარვის ვადების მიხედვით, რომელიც შეიძლება შესრულებულ

იქნეს წინა პერიოდებზე (კვარტლებზე) დებიტორული დავალიანების დაფარვის ანალიზის სტატისტიკური მონაცემების დაგროვების გზით. პირველ ეტაპზე დგინდება გაშუალებული წილი დაფარვის ვადით 30 დღემდე, 60 დღემდე და ა.შ.

სახსრების სხვა შემონატანების არსებობის დროს (სხვა რეალიზაციებიდან, ფინანსური ოპერაციებიდან) მათი საპროგნოზო შეფასება სრულდება პირდაპირი დათვლის მეთოდით: მიღებული თანხა ემატება გარკვეულ პერიოდზე პროდუქციის რეალიზაციიდან მიღებული ფულადი შემონატანების მოცულობას.

გამოანგარიშების მეორე ეტაპზე დგინდება ფულადი სახსრების უკუდენის სიდიდე. მის ძირითად შემადგენელს ელემენტს წარმოადგენს მოკლევადიანი საკრედიტო დავალიანების დაფარვა. ივარაუდება, რომ საწარმო ანგარიშებს უნაზღაურებს მომწოდებლებს დროულად, თუმცა მან შეიძლება მოახდინოს ფულის გადახდის ვადაგადაცილება. ვადაგადაცილებული საკრედიტო დავალიანება გამოდის მოკლევადიანი დაფინანსების დამატებითი წყაროს სახით. ფულადი სახსრების ხარჯვის მეორე მიმართულებას შეიძლება მივაკუთვნოთ პერსონალის შრომის ანაზღაურება, ზედნადები ხარჯები, გადასახადები, კაპიტალდაბანდებები, პროცენტები, დივიდენდები.

მესამე ეტაპზე პროგნოზირდება ფულადი შემონატანებისა და გადახდების შეჯერების საშუალებით განისაზღვრება წმინდა ფულადი ნაკადი (დადებითი ან უარყოფითი სალდო). ბოლოს, უკანასკნელ ეტაპზე დგინდება საერთო მოთხოვნილება მოკლევადიან დაფინანსებაში (საბანკო კრედიტში).

საწარმოს (კორპორაციის) მრავალი ხელმძღვანელი მიისწრაფვის, პირველ რიგში, მოიზიდოს ბანკების მოკლევადიანი კრედიტები, რადგან არა ყველა შემთხვევაში არსებობს ფულადი ნაკადებისა და საბრუნავი აქტივების მართვის დამუშავებული სისტემა. ამიტომ ფულადი სახსრების დეფიციტის წარმოქმნის შემთხვევაში დრო რჩება მხოლოდ იმაზე, რომ ბანკს მივმართოთ მორიგ კრედიტზე.

მომავალ შემოსავალზე კორპორაციის საქმიანობის შედეგების პროგნოზირებისათვის საერთაშორისო პრაქტიკაში გამოიყენება ორი ძირითადი მეთოდი:

- ✓ შემოსავლის კაპიტალიზაციის;

✓ წმინდა ფულადი შემონატანების (ნაკადების) დისკონტირების.

შემოსავლის კაპიტალიზაციის მეთოდი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ მომავალი შემოსავლები ტოლი იქნება მიმდინარესი ან მათი ზრდის ტემპები წონად დადებით სიდიდეებს. მაშინ კორპორაცია ხანგრძლივი დროით სტაბილურად იფუნქციონირებს. კაპიტალიზაციის ქვეშ ქონების შეფასების თეორიაში იგულისხმება შემოსავლების განგარიშების პროცესი ობიექტის საბაზრო ღირებულების მაჩვენებელში კაპიტალიზაციის განაკვეთზე წმინდა შემოსავლის დაყოფის გზით. მოცემული განაკვეთი მიიღება უძრავი ქონების ბაზარზე სიტუაციისა და რისკის გათვალისწინებით, რომელთანაცაა დაკავშირებული შესაფასებელი საწარმოს საქმიანობა.

საწარმოებისათვის, რომლებსაც გააჩნიათ მნიშვნელოვანი არასაბრუნავი აქტივები, რომლებიც იზიდავენ ბანკების კრედიტებსა და იყენებენ ფულად სახსრებს წმინდა საბრუნავი კაპიტალის ზრდისთვის, მოსახერხებელია, გამოიყენონ წმინდა ფულადი შემონატანების (ნაკადების) მაჩვენებელი.

წმინდა საბრუნავი კაპიტალი = საბრუნავ აქტივები - მოკლევადიანი ვალდებულებები

თუ საწარმოს წმინდა შემოსავალი იცვლება წლიდან წლამდე, მაშინ მისი შეფასებისათვის უფრო მიზანშეწონილია გამოვიყენოთ ფულადი შემოსავლების დისკონტის მეთოდი.

საწარმოთა შემოსავლების შეფასების მეთოდი ფულადი ნაკადების დისკონტირების საშუალებით ასახავს მათ მომავალ მომგებიანობას, რაც ყველაზე მეტად პასუხობს ინვესტირებისა და კრედიტორების ინტერესებს. საინვესტიციო პროექტების ფინანსური ეფექტურობის შეფასებისას მოცემული მეთოდი წარმოადგენს საკვანძოს.

საწარმოს ფინანსური მდგრადობა მისი ფინანსური რესურსების ისეთი მდგომარეობა, გამოყენება და განაწილებაა, რომელიც უზრუნველყოფს საწარმოს განვი თარებას მოგებისა და კაპიტალის ზრდის საფუძველზე, გადახდისუნარიანობის და კრედიტუნარიანობის შენარჩუნების პირობებში.

საწარმოს ფინანსურ მდგრადობაზე მრავალი ფაქტორი ახდენს გავლენას, რომელთა დაჯგუფება შესაძლებელია შიდა და გარე ფაქტორებად.

შიდა ფაქტორებს შეიძლება მიეკუთვნოს აქტივების მდგომარეობა და მათი ბრუნვადობა, ფინანსური რესურსების შემადგენლობა და თანაფარდობა. გარე რესურსებს კი – სახელმწიფო და საგადასახადო და საკრედიტო პოლიტიკა, ფინანსური ბაზრის, სადაზღვევო საქმის და საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობათა განვითარების ხარისხი, ვალუტის კურსის ცვლილება და საერთო ეკონომიკური სტაბილურობა.

საწარმოს მარაგებისა და დანახარჯების საკუთარი და ნასესხები წყაროებით უზრუნველყოფის თვალსაზრისით განასხვავებენ ფინანსური მდგრადობის შემდეგ ტიპებს:

- აბსოლუტურად მდგრადი ფინანსური მდგომარეობა (რომელიც ძალიან იშვიათია);
- ნორმალურად მდგრადი ფინანსური მდგომარეობა;
- არამდგრადი ფინანსური მდგომარეობა;
- კრიზისული (კრიტიკული) ფინანსური მდგომარეობა.

აბსოლუტურად მდგრადი ფინანსური მდგომარეობის დროს საკუთარი საბრუნავი სახსრებით მთლიანად არის უზრუნველყოფილი მარაგები და დანახარჯები, რაც ასეთი თანაფარდობით გამოიხატება:

მატერიალური მარაგები < საკუთარ საბრუნავ სახსრებზე

აღნიშნული თანაფარდობა იშვიათად შეიძლება არსებობდეს და არც შეიძლება იდეალურ მაჩვენებლად ჩაითვალოს, რადგანაც იმაზე მიუთითებს, რომ საწარმოს მენეჯმენტს არ აქვს უნარი, არ სურს ან არ შეუძლია გამოიყენოს გარე სახსრები ძირითადი საქმიანობისათვის. სპეციალისტთა უმრავლესობის აზრით, ნორმალურად ფუნქციონირებად საწარმოში საკუთარი საბრუნავი სახსრების წილი მატერიალურ ფასეულობებში მინიმუმ 50% უნდა იყოს.

ნორმალურად მდგრადი ფინანსური მდგომარეობის დროს მარაგებისა და დანახარჯების უზრუნველყოფა ხდება საკუთარი საბრუნავი სახსრებითა და ნასესხები წყაროებით, რაც ასეთი დამოკიდებულებით შეიძლება გამოისახოს:

საკუთარი საბრუნავი სახსრები < მატერიალური მარაგები < მარაგების ფორმირების „ნორმალური წყაროები“

ამ შემთხვევაში საკუთარ და მოზიდულ სახსრებს შორის ოპტიმალური თანაფარდობა არსებობს. მარაგების ფორმირების ნორმალური წყაროების ქვეშ იგულისხმება საკუთარი საბრუნავი სახსრების, მოკლევადიანი სესხების, კრედიტორული დავალიანებებისა და მიღებული ავანსების ერთობლიობა.

არამდგრადი ფინანსური მდგომარეობის დროს მარაგების და დანახარჯების დაფარვა ხდება არა მხოლოდ დაფარვის „ნორმალური“ წყაროების, არამედ საკუთარი საბრუნავი საშუალებების, მოკლევადიანი და გრძელვადიანი ნასესხები წყაროების, ე.ი. ყველა წყაროს ხარჯზე. ამ დროს საწარმო იძულებულია ყველა სახის სესხი აიღოს მარაგების შესაძენად. აღნიშნული მდგომარეობა შემდეგი სახით გამოისახება:

მატერიალური მარაგები > მარაგების დაფინანსების „ნორმალური წყაროები“ კრიზისული (კრიტიკული) ფინანსური მდგომარეობის დროს საწარმოს მარაგები არ არის უზრუნველყოფილი მათი ფორმირების წყაროებით. საწარმო გააკოტრების ზღვარზე იმყოფება. ამ დროს საწარმოს გააჩნია ვადაზე გადაუხდელი კრედიტორული დავალიანებები და სესხები, ასევე ვადაგადაცილებული დებიტორული დავალიანებები. კრიზისული ფინანსური მდგომარეობის დროს საწარმო მთლიანად დამოკიდებულია დაფინანსების მოზიდულ წყაროებზე. ასეთი სიტუაციის ქრონიკული განმეორების შემთხვევაში საწარმო გააკოტრებულად უნდა გამოცხადდეს.

საწარმოს ფინანსური მდგრადობის (სტაბილურობის) გაუმჯობესება მიიღწევა:

- მიმდინარე აქტივებში დაბანდებული კაპიტალის ბრუნვადობის დაჩქარებით;
- მარაგებისა და დანახარჯების ოპტიმალური დონის უზრუნველყოფით;
- საკუთარი საბრუნავი სახსრების შეფასებით შედა და გარე წყაროების ხარჯზე.

ცხრილი № 6

სს ქართული ლუდის ფინანსური მდგომარეობის აბსოლუტური
მაჩვენებლები
(ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება		
						2016	2017	2018
1	ძირითადი საშუალებები (ბრუნვისგარეშე აქტივები) და არამატერიალური აქტივები	16,781	27,932	34,316	38,95	11,151	6,384	4,634
2	მიმდინარე აქტივები ანუ საბრუნავი საშუალებები	11,424	15,059	16,104	14,479	3,635	1,045	- 1,625
	მ.შ							
2	ა) მარაგები	5,294	7,013	8,794	7,255	1,719	1,781	1,539
	ბ) ფულადი საშუალებები, დებიტორული დავალიანე- ბები და სხვა მოკლევადიანი აქტივები	6,230	8,046	7,31	7,224	1,816	- 0,736	- 0,086
3	საკუთარი კაპიტალი	11,312	19,882	24,022	25,752	8,57	4,14	1,73
4	გრძელვადიანი სესხები და ვალდებულებები	9,041	15,211	12,359	21,444	6,17	- 2,852	9,085
5	მოკლევადიანი სესხები	6,544	3,642	4,626	1,965	- 2,902	0,984	- 2,661
6	დანარჩენი მოკლევადიანი ვალდებულებები (კრედიტორული დავალიანება, მიღებული ავანსები)	1,308	4,256	9,413	4,268	2,948	5,157	- 5,145
7	საკუთარი საბრუნავი საშუალებები (3+4- 1)ან	3,572	7,161	2,065	8,246	3,589	- 5,096	6,181
8	მარაგების ფორმირების ნორმალური წყაროების საერთო სიდიდე (7+5+6)	11,424	15,059	16,104	14,479	3,635	1,045	1,625
9	საკუთარ საბრუნავ საშუალებათა სიჭარბე/ ნაკლებობა (7- ზ)	- 1,722	0,148	- 6,729	0,991	1,87	- 6,877	7,72
10	მარაგების ფორმირების ნორმალური წყაროების სიჭარბე/ნაკლებობა (8- ზ)	6,130	8,046	7,310	7,224	1,916	- 0,736	- 0,086

ზემოაღნიშნული მეთოდის მიხედვით სს ქართული ლუდის ფინანსური მდგრადობის შეფასებით დადგინდა შემდეგი:

2015 წელს სრულდება უტოლობა:

საკუთარი საბრუნავი სახსრები < მატერიალურ მარაგებზე < მარაგების ფორმირების ნორმალურ წყაროებზე, ანუ $3,572 < 5,294 < 11,424$

ამ მეთოდით საწარმო ნორმალური მდგრადობის მქონედ ითვლება.

2016 წელს სრულდება უტოლობა:

მატერიალური მარაგები < საკუთარ საბრუნავ სახსრებზე, ანუ $7,013 < 7,161$.

ამ მონაცემებით საწარმო აბსოლუტურად მდგრადია.

2017 წელს სრულდება უტოლობა $2,065 < 8,794 < 16,104$

ამრიგად, საწარმო ნორმალური მდგრადობის მქონეა.

2018 წელს სრულდება უტოლობა $7,255 < 8,246$, ანუ აბსოლუტურად მდგრადია.

2015 წელს სს ქართული ლუდის მარაგებისა და დანახარჯების დაფინანსება საკუთარი საბრუნავი და ნასესხები სახსრებით ხდებოდა. ფინანსური ანგარიშგების მონაცემების ანალიზით იგივე მდგომარეობა ფიქსირდება 2017 წელს.

2016 წლის და 2018 წლის მონაცემთა ანალიზით ირკვევა, რომ მარაგების და დანახარჯების უზრუნველსაყოფად მას საკმარისი საკუთარი საბრუნავი სახსრები გააჩნდა, ხოლო საწარმოს მიერ ამ მიზნით აღებული სესხების გამოყენება ძირითად საქმიანობაში არ მომხდარა, რაც არამართებულია.

ეს ანალიზი აბსოლუტური მაჩვენებლების მიხედვით ტარდება, შეფარდებითი მაჩვენებლების გამოყენებით მიღებული შედეგები კი უფრო ზუსტი იქნება.

საწარმოს ფინანსური მდგრადობის დეტალური ანალიზი უნდა ჩატარდეს ფინანსური კოეფიციენტების გამოყენებით, რომლებიც სათანადო ინტერპრეტაციების გაკეთების საშუალებას იძლევა. ჩვენი აზრით მიზანშეწონილია შემდეგი კოეფიციენტების გამოყენება:

- საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი;
- ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი;

- ფინანსური დამოუკიდებლობის კოეფიციენტი;
- ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი;
- სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი;
- საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი;
- სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი;
- საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი;
- გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი;
- ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი.

ცხრილი № 7
სს ქართული ლუდის ფინანსური
კოეფიციენტები
(ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა		
						წელთან შედარებით		
						2016	2017	2018
1	აქტივები	28,205	42,991	50,420	53,429	14,786	7,429	3,009
2	გრძელვადიანი აქტივები	16,781	27,932	34,316	38,950	11,151	6,384	4,634
3	მიმდინარე აქტივები	11,424	15,059	16,104	14,479	3,635	1,045	- 1,625
4	საკუთარი კაპიტალი	11,312	19,882	24,022	25,752	8,570	4,140	1,730
5	გრძელვადიანი ვალდებულებები	9,041	15,211	12,359	21,444	6,170	- 2,852	9,085
6	მიმდინარე ვალდებულებები	7,852	7,898	14,039	6,233	46	6,141	- 7,806
7	საკუთარი საბრუნავი სახსრები	3,572	7,161	2,065	8,246	3,589	- 5,096	6,181
8	საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი (4:1)	0.401	0.462	0.476	0.481	0.061	0.014	0.005
9	ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი (5+6:1)	0.598	0.537	0.524	0.518	- 0.061	- 0.013	- 0.006
10	სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი (3:2)	0.68	0.539	0.469	0.372	- 0.141	- 0.07	- 0.097

11	საკუთარი და ნახესხები სახსრების თანფარდობის კოეფიციენტი (4:/5+6/)	0.667	0.86	0.909	0.93	0.193	0.049	0.021
12	ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი (5/5+4)	0.444	0.433	0.339	0.454	- 0.011	- 0.094	0.115
13	საკუთარი სახსრებით უზრუნველყოფის კოეფიციენტი (7/3)	0.312	0.475	0.128	0.569	0.163	- 0.347	0.441
14	საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი (7:4)	0.316	0.36	0.085	0.32	0.044	- 0.275	0.235
15	ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი (1/4)	2.49	2.169	2.098	2.075	- 0.321	- 0.071	- 0.023
16	სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი (3- 6):3	0.313	0.475	0.128	0.569	0.162	- 0.347	0.441
17	გრძელვადიანი დაბანდებათა (5/2) სტრუქტურის კოეფიციენტი	0.538	0.545	0.36	0.55	0.007	- 0.185	0.190

ფინანსური კოეფიციენტები გაანალიზებულია სს ქართული ლუდის 2015- 2018 წლების მონაცემებით. (იხ. ცხრილი № 7)

სს ქართული ლუდის მონაცემთა შესწავლით დგინდება, რომ :

საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი გაუმჯობესებით ხასიათდება და 2015 წლის 0.401-დან 2018 წელს 0.481-ს აღწევს, თუმცა ეს ჯერ კიდევ არ არის სასურველი დონე, ვინაიდან საკუთარ სახსრებს ნახესხები სახსრები აღემატება.

ნახესხები სახსრების კონცენტრაციის კოეფიციენტი 0.5-ს აღემატება, რაც არასასურველია, მაგრამ ამავე დროს შემცირების ტენდენციით ხასიათდება 2015-2018 წლებში, რაც საკუთარი სახსრების ხვედრითი წილის ზრდაზე მიუთითებს.

სახსრების მანევრირების კოეფიციენტი, ჩვენ შემთხვევაში იდეალურ მაჩვენებელზე (0.2) მაღალია და გაუმჯობესების ტენდენციით ხასიათდება. გამონაკლისს წარმოადგენს 2018 წელი, როცა ეს მაჩვენებელი მხოლოდ 0.128-ს აღწევს, რაც ამ პერიოდში მიმდინარე ვალდებულებების, კერძოდ კრედიტორული დავალიანებების ზრდამ გამოიწვია.

საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოეფიციენტი ჩვენ შემთხვევაში საგრძნობლად დაბალია დასაშვებ მინიმალურ ზღვარზე. კერძოდ, 0.5-ზე და საშუალოდ 0.3-ზე დაბალია. განსაკუთრებით დაბალია ეს მაჩვენებელი 2017 წელს. კოეფიციენტის სიდიდე დამოკიდებულია დარგის თავისებურებებზე.

სახსრების მობილურობის კოეფიციენტი მიუთითებს 2015-2016 წლებში, რომ აქტივების სტრუქტურა დარღვეულია. 2017 წელს ეს მაჩვენებელი გაუარესებულია ხოლო 2018 წელს ძალიან დაბალი. საერთოდ, ეს მაჩვენებელი შემცირების ტენდენციით ხასიათდება.

გრძელვადიან დაბანდებათა სტრუქტურის კოეფიციენტი, ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, რაც გარე ინვესტორებზე დამოკიდებულების ზრდის მაჩვენებელია და არასასურველია.

საკუთარი და ნასესხები სახსრების თანაფარდობის კოეფიციენტი, ჩვენ შემთხვევაში 1-ს ვერ აღწევს, თუმცა უახლოვდება და უმჯობესდება.

ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტი, რომელიც ახასიათებს საწარმოს მთლიანი კაპიტალის სტრუქტურას, უმჯობესდება 2015-2017 წლებში, რადგან გრძელვადიანი ვალდებულებების ხვედრითი წილი გამოყენებული კაპიტალის საერთო თანხაში მცირდება, თუმცა უმნიშვნელოდ. 2018 წელს ფიქსირდება ფინანსური ლევერიჯის კოეფიციენტის საგრძნობი ზრდა, რაც არ არის სასურველი.

საკუთარი საბრუნავი სახსრებით უზრუნველყოფის კოეფიციენტი, რომელიც გამოითვლება საკუთარი საბრუნავი სახსრების შეფარდებით მიმდინარე აქტივებთან, გაუმჯობესების ტენდენციით ხასიათდება. გამონაკლისს წარმოადგენს 2017 წელი.

ფინანსური ლევერიჯის დონეზე მოქმედებს სხვადასხვა ფაქტორები:

- მფლობელთა დამოკიდებულება რისკისადმი – რისკისადმი მფლობელთა არაკეთილგანწყობილი დამოკიდებულებისას უპირატესობა ენიჭება მცირე რისკს და შესაბამისად, შემოსავლიანობის შემცირებულ ნორმას. შემოსავლიანობის მცირე ნორმა დიდად სახარბიელო არ არის, მაგრამ

რისკის დაბალი დონე მაღალ სტაბილურობას ნიშნავს და ეს უფრო მისაღები სიტუაციაა, ვიდრე პირიქით.

- მენეჯერთა დამოკიდებულება რისკისადმი – მენეჯერები ბიზნესში მნიშვნელოვანი „ადამიანური კაპიტალის“ ინვესტირებას ახდენენ და დამოკიდებული არიან კომპანიის ფინანსურ კეთილდღეობაზე. ამიტომ მათი განწყობა ლევერიჯის მაღალი დონისადმი შეიძლება უარყოფითი იყოს, რადგან სამუშაო ადგილისა და შემოსავლების დაკარგვის საშიშროება შეექმნებათ. მიუხედავად ამისა, თუ მათ ფინანსურ სტიმულებს სთავაზობენ, ისინი მზად არიან თავის თავზე მაღალი ფინანსური რისკის ასაღებად. ანუ მენეჯერები, რომელთა ფინანსური წახალისებაც დამოკიდებულია აქციონერთა შემოსავლიანობაზე, მზად არიან მიიღონ ლევერიჯის მაღალი დონე.
- კრედიტორების დამოკიდებულება კომპანიისადმი – კრედიტორებს აღეგუბთ კომპანიის უნარი დროულად გადაიხადონ პროცენტები სავალო ვალდებულებებზე. ამ გარემოებებზე გავლენას ახდენს რენტაბელობა, ფულადი სახსრების გენერირების უნარი, კრედიტის უზრუნველყოფა, მუდმივი დანახარჯები, სააქციო კაპიტალის ხელმისაწვდომობა.

საერთოდ, ლევერიჯის დონე უფრო მაღალია იმ დარგებში, სადაც შემოსავალი შედარებით სტაბილურია. მაგალითად, მომსახურების სფეროში, რომელზეც ნაკლებ გავლენას ახდენს ეკონომიკური ციკლი, მომხმარებელთა გემოვნების ცვლილებები და ა.შ. ვიდრე ეკონომიკის სხვა სფეროებში.

ფინანსური სტაბილურობის მისაღწევად სპეციალურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში შემოთავაზებულია გარკვეული რეკომენდაციები კომპანიის მიერ თავისი ფინანსური შესაძლებლობების შესაფასებლად, რომლის საფუძველზეც კომპანიამ უნდა ჩამოაყალიბოს თავისი სამოქმედო გეგმა, შეაფასოს, განიხილოს და გადააფასოს თავისი ფინანსური მდგომარეობა სამოქმედო გეგმასთან მიმართებაში. ასეთი ანალიზი დიდ ძალისხმევას და შრომას საჭიროებს, მაგრამ აუცილებელია. თავისი ფინანსური მდგომარეობის შესაფასებლად კომპანიამ მის მიერ გასაწევი ხარჯები კატეგორიების მიხედვით უნდა დაყოს იმის დასადგენად, თუ რომელი ხარჯი და რა რაოდენობით სჭირდება.

მომდევნო ეტაპზე საწარმომ უნდა განსაზღვროს მიმდინარე პერიოდის მიზნები და ამოცანები და მის მიერ უკვე განსაზღვრული საჭიროებების ბიუჯეტი. დასახული მიზნების შესრულებაში იგულისხმება ის ღონისძიებები და დანახარჯები, რომელიც ამისთვის არის აუცილებელი.

აღნიშნულის, შემდეგ კომპანიამ უნდა შეადგინოს სამოქმედო გეგმა, რომელიც თავისი პოზიციების გამყარებასა და საჭიროებების უკეთ განსაზღვრაში დაეხმარება. ბიზნესის ზომაზე მეტად გაფართოება გარკვეულ პრობლემებს უქმნის საწარმოს, ამიტომ სამოქმედო გეგმა ისე უნდა დაისახოს, რომ ის მაქსიმალურ შესაბამისობაში მოდიოდეს არსებულ ფინანსურ შესაძლებლობებთან.

ყველაზე შრომატევადი და საპასუხისმგებლო ეტაპი დასახული გეგმის განხორციელებაა. და ბოლოს, კომპანიამ კიდევ ერთხელ უნდა გადახედოს და განიხილოს მის მიერ დასახული გეგმის განხორციელების მიმდინარეობა.

ფინანსური სტაბილურობის შესანარჩუნებლად აუცილებელია შესაბამისობაში იქნეს მოყვანილი კომპანიის შესაძლებლობები, მოთხოვნილებები და ვალდებულებები.

2.3 მომგებიანობის და საინვესტიციო აქტივობის მაჩვენებლის ანალიზი

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისათვის საერთაშორისო პრაქტიკით შემოთავაზებულ მომგებიანობის მაჩვენებლებს, მათი ეფექტიანობიდან გამომდინარე, კერძო და ზოგად მაჩვენებლებად ყოფენ, ეს მაჩვენებლები ერთმანეთისგან მათი გამოყენების მიზნებით, გაანგარიშების მეთოდებითა და მათ საფუძველზე გაკეთებული დასკვნებით განსხვავდებიან. ეფექტიანობის ყველა მაჩვენებლის გამოყენება საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისას ყოველთვის ვერ ხერხდება, მაგრამ ამ დროს მიზანშეწონილია მათგან უფრო პრიორიტეტული მაჩვენებლების შერჩევა.

სპეციალურ ეკონომიკურ ლიტერატურაში შემოთავაზებული მაჩვენებლები შეიძლება ასე დავაჯგუფოთ:

- საერთო მოგების მარჟა;
- საოპერაციო მოგების მარჟა;
- წმინდა მოგების მარჟა; და ზოგადი მაჩვენებლები (კაპიტალდაბანდების ეფექტიანობის მაჩვენებლები):
- აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი;
- უკუგება გამოყენებულ კაპიტალზე (ROCE), ანუ გამოყენებული კაპიტალის რენტაბელობა;
- უკუგება ჩვეულებრივი აქციების მფლობელთა კაპიტალზე (ROE), ანუ საკუთარი კაპიტალის რენტაბელობა;
- აქტივების რენტაბელობა (ROA);
- ინვესტიციების რენტაბელობა (ROI).

კერძო მაჩვენებლების გაანგარიშება მოგებისა და ზარალის ანგარიშების მონაცემთა საფუძველზე ხდება. ამ მაჩვენებლების საშუალებით შეიძლება შეფასდეს საწარმოს საქმიანობის ეფექტიანობის მხოლოდ ერთი მხარე, კერძოდ გაყიდვების ეფექტიანობა, მაგრამ მთლიანად ბიზნესში დაბანდებული კაპიტალის ეფექტიანობის საკითხების შესწავლა ამ მაჩვენებლებით ვერ ხერხდება. ამ მიზნის მისაღწევად მომგებიანობის ზოგად მაჩვენებლებს იყენებენ.

მომგებიანობის კოეფიციენტების საშუალებით დგინდება, რამდენად ოპტიმალურად ახდენს საწარმო საკუთარი რესურსების გამოყენებას მოგების მისაღებად და აქციების ფასის გასაზრდელად. გრძელვადიან მომგებიანობას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს კომპანიისა და მისი აქციონერებისათვის.

საერთო მოგების მარჟა მიუთითებს თუ რა რაოდენობის საერთო მოგება მოაქვს რეალიზებულ პროდუქციას, საქონელსა და გაწეულ მომსახურებას, ანუ ეს არის მოგების მარჟა, როემლსაც საწარმო აწესებს რეალიზაციიდან მიღებული ამონაგების ერთეულზე და მოსალოდნელია, რომ გონივრულობის ფარგლებში მუდმივი

დარჩება. მისი გაანგარიშება ხდება საერთო მოგების შეფარდებით რეალიზაციის მოცულობასთან. საერთო მოგების მარჯას გაყიდვების რენტაბელობის კოეფიციენტსაც უწოდებენ

საერთო მოგების მარჯა = საერთო მოგება/რეალიზაციის მოცულობა

ტარადიციულად, საწარმოს მიერ განხორციელებული სამეურნეო უპერაციის ეფექტიანობის ყველაზე შესაფერის მაჩვენებლად მიიჩნევენ საოპერაციო მოგების მარჯა, რომლის გასაანგარიშებლად საოპერაციო მოგებას რეალიზაციის მოცულობასთან აფარდებენ, აღნიშნული თანაფარდობა გვიჩვენებს რამდენად ეფექტიანად შეუძლია საწარმოს შეინარჩუნოს დაბალი დანახარჯები პროდუქციაზე (საქონელსა და მომსახურებაზე). მაგალითად, თუ საოპერაციო მოგების მარჯა არის 0.15 ეს ნიშნავს, რომ ყველა საოპერაციო ხარჯის გამოკლების შემდეგ გაყიდვებიდან რჩება 15 პროცენტის ოდენობით შემოსავალი.

საერთო მოგების მარჯაგავლენას ახდენს: სარეალიზაციო ფასების ცვლილება, რეალიზებული პროდუქციის ასორტიმენტი (რომელსაც ძირითადად საწარმო განსაზღვრავს წინასწარ), შესყიდვების ღირებულება, საწარმოს დანახარჯები (ნედლეულისა და მასალების ხარჯები, შრომის აზადაურების ხარჯები და საწარმოო ზედნადები ხარჯები) და მარაგების ინვენტარიზაციის, შეფასების, ან საანგარიშგებო პერიოდისათვის მიკუთვნებისას დაშვებულია შეცდომები.

საერთო მოგების მარჯის დინამიკის შესწავლისას უნდა დადგინდეს ხომ არ აქვს ადგილი შეუსაბამობას საერთო მოგებისა და რეალიზაციის ზრდას შორის. აღნიშნულის მიზეზი შეიძლება იყოს: შესყიდვებზე გაწეული დანახარჯების ზრდა, მარაგების ჩამოწერით გამოწვეული ზარალი, რეალიზებული საქონლის თვითღირებულებაში შეტანილი საცდელ- საკონსტრუქტორო სამუშაოებზე გაწეული დანახარჯები.

როგორც ცნობილია, საოპერაციო მოგება წარმოადგენს სხვაობას საერთო მოგებასა და საოპერაციო ხარჯებს შორის. თუ საოპერაციო მოგების მარჟა უფრო სწრაფად იზრდება, ვიდრე საერთო მოგების მარჟა, ეს საოპერაციო ხარჯების ოპტიმალურ ოდენობაზე, მაგალითად, ადმინისტრაციული ხარჯების გონივრულ გაწევაზე მიუთითებს, საპირისპირო შემთხვევაში კი ადმინისტრაციული ხარჯების არასასურველ ზრდაზე.

საოპერაციო მოგების მარჟა = საოპერაციო მოგება/რეალიზაციის მოცულობა

თუ წლების განმავლობაში საერთო მარჟის უნმიშვნელო ცვლილებას, მაგრამ ამავე დროს, წმინდა მოგების მარჟის შემცირებას აქვს ადგილი, ამის მიზეზი შეიძლება იყოს რეალიზაციის მოცულობის ზრდასთან ერთად რეალიზაციასთან დაკავშირებული და ადმინისტრაციული ხარჯების, ან საგადასახადო განაკვეთების ზრდა, მეორე მხრივ, თუ საერთო მოგების მარჟას კლების ტენდენცია ახასიათებს, მაშინ, ხარჯები რეალიზაციის შესაბამისად იზრდება. ასეთ შემთხვევებს შეიძლება ადგილი ჰქონდეს პროდუქციაზე (საქონელზე) დაბალი ფასების არსებობისას.

დაბალი მარჟა, როგორც წესი, სამეურნეო საქმიანობის არადაამაკმაყოფილებელ შედეგებზე მეტყველებს, მაგარამ შეიძლება, გამოწვეული იყოს საწარმოს გაფართოებით, ან ახალი პროდუქციის წარმოების დაწყებით. ამ შემთხვევაში დაბალი მარჟა გვიჩვენებს, რომ არსებობს გაუმჯობესების შესაძლებლობა, საშუალოზე მაღალი მარჟა, ჩვეულებრივ, ეფექტიანი მართვის მაჩვენებელია. თუმცა ზოგჯერ მაღალი მარჟის გამო შეიძლება კონკურენცია გამძაფრდეს, რადგან მაღალი მარჟის მიღების ბევრი მსურველია.

რაც შეეხება წმინდა მოგების მარჟას, იგი გამოითვლება წმინდა მოგების შეფარდებით რეალიზაციის მოცულობასთან. ეს კოეფიციენტი განსაზღვრავს წმინდა მოგების ოდენობას, რომელიც რჩება პროდუქციის, თუ მომსახურების გაყიდვის შედეგად ყველა დანახარჯის გამოკლების შემდეგ.

წმინდა მოგების მარჟა = წმინდა მოგება / რეალიზაციის მოცულობა

წმინდა მოგების მარჟაში მომხდარი ნებისმიერი ცვლილება დამატებითი გამოკვლევის ობიექტი უნდა გახდეს, კერძოდ, უნდა დადგინდეს შეესაბამება თუ არა მისი ცვლილება საერთო მოგების მარჟის ცვლილებას და რეალიზაციიდან მიღებული ამონაგების ცვლილებას. შესწავლის იქნეს ცალკეული კატეგორიის დანახარჯები, რომლებიც მნიშვნელოვნად არის გაზრდილი, ან შემცირებული. წმინდა მოგების მარჟის ანალიზისას აუცილებელია შემდეგი გარემოებების გათვალისწინება:

ზოგიერთი დანახარჯი პროდუქციის ერთეულზე მუდმივია ან ნახევრად მუდმივი და ამდენად, ისინი ამონაგების ცვლილების შესაბამისად არ იცვლებიან, ხოლო ზოგიერთი დანახარჯი პროდუქციის ერთეულზე ცვლადია (კომერციული დანახარჯები, საკომისიო გადასახდელების დანახარჯები) და იცვლება რეალიზაციიდან ამონაგების ცვლილებების შესაბამისად.

განხილული მაჩვენებლების დონე მერყეობს დარგების მიხედვით და დამოკიდებულია საქმიანობის სფეროზე. ამის მიზეზს წარმოადგენს განსხვავება საშეაღებათა ბრუნვის სიჩქარეში, დაკრედიტების ვადებში, სასაქონლო მარაგების ოდენობაში და სხვა. თვით ერთი დარგის ფარგლებშიც კი განხილული მაჩვენებლების სხვადასხვა დონე სგანაპირობებს საწარმოთა მართვის ეფექტიანობის დონე.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მომგებიანობის ზოგად მაჩვენებლებს კაპიტალდაბანდებათა ეფექტიანობის დასახასიათებლად იყენებენ. უნდა აღინიშნოს, საერთაშორისო პრაქტიკაში ამ მაჩვენებლების გაანგარიშებისადმი განსხვავებული მიდგომის შესახებ, რაც შემდეგში მდგომარეობს: გასაანგარიშებლად შემოთავაზებულია ან წმინდა მოგება, ან მოგება დაბეგვრამდე, ან საოპერაციო მოგება, ასევე ან მთლიანი აქტივები, ან აქტივები შემცირებული მოკლევადიანი ვალდებულებების თანხით და ა.შ. ამიტომ რეალური ეფექტიანობის განსაზღვრის მიზნით, ანალიზის

მეთოდის შემუშავებისას უნდა განისაზღვროს არჩეული მაჩვენებლების გაანგარიშებისას გათვალისწინებული სიდიდეები.

მომგებიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი. ეს მაჩვენებელი მოიცავს, როგორც საოპერაციო, ისე არასაოპერაციო შემოსავლებს, ანუ ის ინვესტირებული კაპიტალიდან მიღებული შემოსავლების მაჩვენებელია და გამოითვლება ასეთი სახით:

$$\text{აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი} = (\text{მთლიანი აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი} * \text{საოპერაციო მოგების მარჟა}) / \text{არასაოპერაციო შემოსავლები}$$

აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტის ზრდას შეიძლება ადგილი ჰქონდეს მთლიანი აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტის გაუმჯობესებით. აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი

გაიანგარიშება ფორმულით:

$$\text{აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი} = \text{ამონაგები პროდუქციის რეალიზაციიდან} / \text{გამოყენებული კაპიტალი}$$

ეს კოეფიციენტი გვიჩვენებს, რამდენი ლარის რეალიზაცია განაპირობა აქტივების ღირებულების თითოეულმა მარმა, ანუ რამდენად ინტენსიურად ამუშავებს საწარმო თავის აქტივებს. კოეფიციენტის შემცირება გვიჩვენებს, რომ კაპიტალის და მაშასადამე, აქტივების ზრდასთან ერთად პროპორციულად არ გაზრდილა რეალიზაცია, არამედ, ეს შემთხვევითი მოვლენა იყო განპირობებული აქტივების მატებით, რომელიც აქტივების მატების თარიღისთვის დაფიქსირდა.

ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მაჩვენებელს წარმოადგენს მომგებიანობის კოეფიციენტი ROA, რომელსაც აქტივების რენტაბელობასაც უწოდებენ. იგი შემოსავლიანობის რაოდენობრივი დახასიათებისათვის გამოყენებულ მაჩვენებელს წარმოადგენს და გამოითვლება ფორმულით:

ROA = წმინდა მოგება / აქტივების საშუალოწლიური ღირებულება

ეს მაჩვენებელი მიუთითებს, ერთი ლარის ღირებულების აქტივებით რამდენი ლარის მოგების მიღება შეუძლია საწარმოს.

ამრიგად, ერთი ლარის ღირებულების აქტივებით რამდენი ლარის მოგების მიღება შეუძლია საწარმოს, დამოკუდებულია აქტივების ბრუნვის სიჩქარესა და რეალიზაციიდან ამონაგებში მოგების ხვედრით წილზე, ანუ წმინდა მოგების მარჟაზე.

აღნიშნული თანაფარდობის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ მაღალი მოგების მარჟა ჯერ კიდევ არ მიუთითებს კომპანიაში გამოყენებული კაპიტალის მაღალ უკუგებაზე. ამავე დროს დაბალი წმინდა მოგების მარჟა არ არის საწარმოს აქტივების დაბალი ეფექტურობის მაჩვენებელი.

მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს აქტივების ბრუნვის სიჩქარე. აქტივების ბრუნვა და მოკიდებულია გაყიდვების მოცულობასა და არსებული აქტივების ღირებულებაზე, მაგარამ ამავე დროს გასათვალისწინებელია აქტივების სტრუქტურაც.

ინვესტიციების შეფასებისათვის გამოიყენება მაჩვენებელი, რომელსაც ინვესტიციების რენტაბელობას უწოდებენ და გაიანგარიშება ფორმულით:

$$ROI = (\text{საოპერაციო მოგება დაბეგვრის შემდეგ} / \text{მთლიანი აქტივები}) * 100$$

საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისათვის აღრიცხვისა და ანალიზის საერთაშორისო პრაქტიკაში გამოყოფენ შემდეგ მაჩვენებლებს:

- უკუგება გამოყენებულ კაპიტალზე (ROCE), ანუ გამოყენებული კაპიტალის რენტაბელობა;
- უკუგება ჩვეულებრივი აქციების მფლობელთა კაპიტალზე, ანუ საკუთარი კაპიტალის რენტაბელობა (ROE).

ამ კოეფიციენტებს მათი განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამო მთავარ კოეფიციენტებსაც უწოდებენ. ამავე დროს, მეორე პირველის სახეცვლილი ვარიანტია, მათი საშუალებით ხდება მოგების დაკავშირება კომპანიაში ინვესტირებულ

საერთაშორისო პრაქტიკაში გამოიყენება ამ მაჩვენებელთა გაანგარიშების განსხვავებული მეთოდიკა:

ROE უკუგება ჩვეულებრივი აქციების მფლობელთა კაპიტალზე = (მოგება პროცენტების და პრივილეგირებული დივიდენდების გადახდის

შემდეგ დაბეგვრამდე / (ჩვეულებრივი სააქციო კაპიტალი + რეზერვები))*100

ROCE უკუგება გამოყენებულ კაპიტალზე = მოგება პროცენტებისა და მოგების გადასახადის გადახდამდე / (სააქციო კაპიტალი + რეზერვები + გრძელვადიანი ვალდებულებები)

ანალიზის დაწყებამდე აუცილებელია შეირჩეს საჭირო მაჩვენებლები. ჩვენს მიერ კაპიტალდაბანდებათა ეფექტიანობის ანალიზისათვის გამოყენებული იქნა საკუთარი კაპიტალის რენტაბელობისა და გამოყენებული კაპიტალის რენტაბელობის ზემოთ განხილული ფორმულები.

აქტივების ბრუნვალობის მაჩვენებელი შეიძლება ორგვარად იყოს ინტერპრეტირებული. ერთი მხრივ, აქტივების ბრუნვალობის კოეფიციენტი ასახავს, თუ რამდენჯერ ბრუნავს საწარმოს აქტივებში დაბანდებათა კაპიტალი საანგარიშგებო პერიოდში, ე.ი. აფასებს ყველა აქტივის გამოყენების ინტენსივობას მათი ფორმირების წყაროებისაგან დამოუკიდებლად, მეორე მხრივ, გვიჩვენებს, თუ რამდენი ლარის ამონაგები აქვს საწარმოს აქტივებში დაბანდებათა ერთ ლარიდან. ამ მაჩვენებლის ზრდა გვიჩვენებს მათი გამოყენების ეფექტიანობის ზრდას.

გაყიდვების რენტაბელობა სხვა მაჩვენებლებთან ერთად ითვლება კომპანიის საქმიანობის შეფასების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მაჩვენებლად და გვიჩვენებს წმინდა მოგების რა ოდენობას იღებს საწარმო გაყიდული პროდუქციის ყოველი ლარიდან, ანუ რა მოცულობის საშუალებები რჩება საწარმოს პროდუქციის თვითღირებულების, კრედიტის პროცენტისა და მოგების გადასახადის გადახდის შემდეგ.

ფინანსური ბერკეტი (ლევერიჯი)- ასახავს საწარმოს საქმიანობაში ავანსირებული კაპიტალის სტრუქტურას. იგი იკვლევს კომპანიის სესხებსა და სააქციო კაპიტალს შორის თანაპარდობის კავშირს ფინანსურ შედეგებთან. საწარმოს აქტივებისა და პასივების სტრუქტურის ოპტიმიზაცია მოგების გადიდების მიზნით, ცნობილია, როგორც ფინანსური ლევერიჯის კონცეფცია.

პირდაპირი მნიშვნელობით ლევერიჯი ისეთ ძალას ნიშნავს, რომლის მეშვეობით შესაძლებელია საკმაოდ მძიმე და განსხვავებული საგნების შერევა. ეკონომიკაში ლევერიჯი წარმოადგენს ისეთ ფაქტორს (ძალას), რომლის მცირე ცვლილებამ შესაძლოა შედეგობრივი მაჩვენებლების მნიშვნელოვანი ცვლილება გამოიწვიოს. ფინანსური ლევერიჯი მარტივად, სესხების სიმძიმეს ნიშნავს. იგი გამოითვლება, როგორც მთლიანად ავანსირებული კაპიტალის შედარდება საკუთარ კაპიტალთან. ფინანსური ლევერიჯის დონე შეიძლება ავხსნათ ერთი მხრივ, როგორც ბიზნესის ფინანსური მდგრადობის და რისკიანობის მახასიათებელი, მეორე მხრივ, როგორც საწარმოს მიერ ნასესხები საშუალებების გამოყენების ეფექტიანობის შეფასების მახასიათებელი.

ასევე, არსებობს კავშირი ფინანსურ და ოპერაციულ ლევერიჯს შორის. თუ კომპანიის გაყიდვები იცვლება, აქციონერთა უკუგების საუკეთესო ცვალებადობა განისაზღვრება ოპერაციული ლევერიჯის დონის მიხედვით, რომელიც განსაზღვრავს „%-მდე მოგების“ ცვლილებას, რომელიც „გამლიერებულია“ ფინანსური ლევერიჯის დონის მიხედვით.

კომბინირებული ლევერიჯის მაჩვენებელი კი შემდეგნაირად გამოითვლება:

კომბინირებული ლევერიჯი = წმინდა მოგების პროცენტული ცვლილება/ რეალიზაციის პროცენტული ცვლილება

ამრიგად, თუ საწარმოს გააჩნია მაღალი ოპერაციული ლევერიჯი, მაშინ, თუკი გაყიდვების დონე ძალიან სტაბილური არაა, იგი ამჯობინებს ფინანსური ლევერიჯის თავიდან აცილებას და პირიქით.

განხილული მაჩვენებლების დონე მერყეობს დარგების მიხედვით და დამოკიდებულია საქმიანობის სფეროზე. ამის მიზეზს წარმოადგენს განსხვავება საშუალებათა ბრუნვის სიჩქარეში, დაკრედიტების ვადებში, სასაქონლო მარაგების ოდენობაში და სხვა. თვით ერთი დარგის ფარგლებშიც კი განხილული მაჩვენებლების სხვადასხვა დონეს განაპირობებს საწარმოთა მართვის ეფექტიანობის დონე.

ამავე დროს გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ ხარჯებისა და შემოსავლების თანაფარდობის დინამიკას განსაზღვრავს არა მარტო რესურსების გამოყენების ეფექტიანობა, არამედ საწარმოს მიერ გამოყენებული სააღრიცხვო პოლიტიკა, კერძოდ, მისი შემდეგი ელემენტები:

- გრძელვადიანი აქტივების ამორტიზაციის მეთოდები;
- მარაგების შეფასებისა და თვითღირებულების განსაზღვრის მეთოდები;
- გრძელვადიანი აქტივების სასარგებლო მომსახურების ვადის განსაზღვრა;
- კონკრეტული პროდუქციის თვითღირებულებისათვის მისაკუთვნიებული პირდაპირი დანახარჯთა განსაზღვრა;
- არაპირდაპირი ხარჯების შემადგენლობისა და მათი განაწილების მეთოდების შერჩევა.

მომგებიანობის კერძო მაჩვენებლების გამოყენებით შესწავლილ იქნა სს ქართული ლუდის 2015-2018 წლების მაჩვენებლები, რომლებიც განხორციელებულ იქნა (ცხრილი №8, №9)

ცხრილი №8

სს ქართული ლუდის მომგებიანობის კერძო მაჩვენებლები (ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
						2016	2017	2018
1	ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951	54,366	65,405	69,897	23,415	11,039	4,492
2	საერთო მოგება	12,095	20,190	21,626	22,156	8,095	1,436	530
3	საოპერაციო მოგება	6,983	11,028	6,247	5,397	4,045	- 4,781	- 850
4	წმინდა მოგება	6,482	8,570	4,140	1,730	2,088	- 4,430	- 2,410
5	საერთო მოგების მარჟა % (2/1)	39.07	37.14	33.06	31.69	- 1.93	- 4.08	- 1.37
6	საოპერაციო მოგების მარჟა % (3/1)	22.56	20.28	9.55	7.72	- 2.28	- 10.73	- 1.83
7	წმინდა მოგების მარჟა % (4/1)	20.94	15.76	6.329	2.47	- 5.18	- 9.43	- 3.859

როგორც ცხრილიდან ჩანს, საერთო მოგების მარჟა მცირდება, მაგრამ უმნიშვნელოდ საოპერაციო და წმინდა მოგების მარჟასთან შედარებით. განსაკუთრებული შემცირებით ხასიათდება წმინდა მოგების მარჟა. იგი ორჯერ და უფრო მეტად შემცირებულია საერთო მოგების მარჟასთან შედარებით. 2017 წელს წმინდა მოგების მარჟის შემცირება (-5.177) ჩამორჩება 2-ჯერ საოპერაციო მოგების მარჟის შემცირებას (-10.73). წმინდა მოგების მარჟის შემცირებას თან ახლდა რეალიზაციის მოცულობის ზრდა და წმინდა მოგების შემცირება.

წმინდა მოგების მარჟაზე რეალიზაციის მოცულობისა და წმინდა მოგების ცვლილების რაოდენობრივი გავლენის ანალიზის ტრადიციული მეთოდის გამოყენებით დადგინდა შემდეგი: (იხ. ცხრილი №9) წმინდა მოგების მარჟის შემცირების მიზეზს 2017-2018 წლებში წმინდა მოგების შემცირება წარმოადგენს, რასაც ამ წლებში რეალიზაციიდან ამონაგების ზრდა ახლდა თან და ამ უკანასკნელმაც მოგების შეფარდებითი მაჩვენებლის გაუარესება გამოიწვია. თვით წმინდა მოგების შემცირება გამოწვეულია ამ პერიოდში ხარჯების, განსაკუთრებით კი ადმინისტრაციული ხარჯების მნიშვნელოვანი ზრდით.

ცხრილი №9

სს ქართული ლუდის წმინდა მოგების მარჟა

(ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
						2016	2017	2018
1	ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951	54,366	65,405	69,897	23,415	11,039	4,492
2	წმინდა მოგება	6,482	8,570	4,140	1,730	2,088	- 4,430	- 2,410
3	წმინდა მოგების მარჟა %	20.94	15.764	6.33	2.48	- 5.28	- 5.177	- 3.859
4	წმინდა მოგების ცვლილების გავლენა	X	X	X	X	6.74	- 8.04	- 3.679
5	რეალიზაციიდან ამონაგების ცვლილების გავლენა	X	X	X	X	- 12.02	- 1.29	0.09

მიმდინარე აღრიცხვის მონაცემების შესწავლით დადგინდა, რომ სს ქართული ლუდის ადმინისტრაციული ხარჯების ოდენობამ შეადგინა:

სს ქართული ლუდის ადმინისტრაციული ხარჯების დინამიკა
(ათასი ლარი)

მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.
საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები	2,192	4,299	6,009	6,629
საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯების ხვედრითი წილი დანახარჯების საერთო ოდენობაში	8.46	9.36	9.73	9.94

ამ ხარჯების სტრუქტურის ანალიზით ვლინდება, რომ განსაკუთრებით გაიზარდა საოფისე ხარჯები, დაზღვევის ხარჯები. განსაკუთრებული ზრდა შეიმჩნეოდა 2017 წელს წინა წელთან შედარებით, რაც მენეჯმენტის არაეფექტურობაზე მიუთითებს და სათანადო რეაგირებას საჭიროებს.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მომგებიანობის ზოგად მაჩვენებლებს კაპიტალდაბანდებათა ეფექტიანობის დასახასიათებლად იყენებენ. უნდა აღინიშნოს საერთაშორისო პრაქტიკაში ამ მაჩვენებლების გაანგარიშებისადმი განსხვავებული მიდგომების შესახებ, რაც შემდეგში მდგომარეობს: გასაანგარიშებლად შემოთავაზებულია ან წმინდა მოგება, ან მოგება დაბეგვრამდე ან საოპერაციო მოგება, ასევე ან მთლიანი აქტივები, ან აქტივები შემცირებული კრედიტორული დავალიანების თანხით, ან აქტივები შემცირებული მოკლევადიანი ვალდებულებების თანხით და ა.შ. ამიტომ რეალური ეფექტიანობის განსაზღვრის მიზნით, ანალიზის მეთოდის შემუშავებისას უნდა განისაზღვროს არჩეული მაჩვენებლის გაანგარიშებისას გათვალისწინებული სიდიდეები.

მომგებიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია **აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი**. ეს მაჩვენებელი მოიცავს როგორც საოპერაციო, ისე არასაოპერაციო შემოსავლებს, ანუ ის ინვესტირებული კაპიტალიდან მიღებული შემოსავლების მაჩვენებელია და გამოითვლება ასეთი სახით:

აქტივებზე შემოსავალი კოეფიციენტი = მთლიანი აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი*საოპერაციო მოგების მარჟა / არასაოპერაციო შემოსავლები

აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტის ზრდას შეიძლება ჰქონდეს ადგილი მთლიანი აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტის გაუმჯობესებით. აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი გაიანგარიშება ფორმულით:

აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი = ამონაგები პროდუქციის რეალიზაციიდან / გამოყენებული კაპიტალი (საკუთარი კაპიტალი + გრძელვადიანი ვალდებულებები)

ეს კოეფიციენტი გვიჩვენებს, რამდენი ლარის რეალიზაცია განაპირობა აქტივების ღირებულების თითოეულმა ლარმა, ანუ რამდენად ინტენსიურად ამუშავებს საწარმო თავის აქტივებს. კოეფიციენტის შემცირება გვიჩვენებს, რომ კაპიტალის და მაშასადამე, აქტივების ზრდასთან ერთად პროპორციულად არ გაზრდილა რეალიზაცია, არამედ, ეს შემთხვევითი მოვლენა იყო განპირობებული აქტივების მატებით, რომელიც აქტივების მატების თარიღისათვის დაფიქსირდა.

ცხრილი №11

სს ქართული ლუდის აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტის დინამიკა (ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
						2016	2017	2018
						1	ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951
2	გამოყენებული კაპიტალი (საკუთარი კაპიტალისა და გრძელვადიანი ვალდებულებების ჯამი)	20,353	35,093	36,381	47,196	14,740	1,288	10,815
3	საოპერაციო მოგების მარჟა %	22.56	20.28	9.55	7.72	- 2.28	- 10.73	- 1.83

4	აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი (1/2)	1.52	2	1.79	1.48	0.029	0.241	- 0.31
5	არასაოპერაციო შემოსავლები	770	1,414	2,815	794	644	1,401	- 2,021
6	აქტივებზე შემოსავლის კოეფიციენტი (4*3)/5	44.53	22.22	6.07	14.38	- 22.3	- 16.15	8.31

როგორც ცხრილიდან ირკვევა, აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტი 2015 წლიდან 2017 წლამდე ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ საწარმო თავის აქტივებს უფრო ინტენსიურად ამუშავებს წინა წლებთან შედარებით.

2018 წელს ეს მაჩვენებელი შემცირდა, რაც აქტივების მუშაობის ინტენსივობის შემცირებაზე მიუთითებს.

აქტივების ბრუნვის კოეფიციენტის გაუმჯობესების მიუხედავად აქტივებზე შემოსავლების კოეფიციენტი გაუარესებულია. აღნიშნული გარემოების მიზეზს 2016-2017 წლებში არასაოპერაციო შემოსავლების ზრდა და საოპერაციო მოგების მარჟის მნიშვნელოვანი შემცირება წარმოადგენს. 2018 წლის მონაცემებით კი აქტივებზე შემოსავლების კოეფიციენტის გაუმჯობესებას აქვს ადგილი, რაც არასაოპერაციო შემოსავლების შემცირებით და საოპერაციო მოგების მარჟის შემცირების დაბალი ტემპით არის განპირობებული.

აქტივების რენტაბელობის მაჩვენებელზე ზემოაღნიშნული ფაქტორების გავლენა ანალიზის ტრადიციული მეთოდის გამოყენებით სს ქართული ლუდის ფინანსური ანგარიშგების მონაცემებით (იხ. ცხრილი №12) ასეთი სახისაა:

ცხრილი №12

სს ქართული ლუდის აქტივების რენტაბელობის მაჩვენებელზე ფაქტორების გავლენა (ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	ცვლილება წინა წელთან შედარებით						
		2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	2016	2017	2018
		1	ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951	54,366	65,405	69,897	23,415

2	აქტივების საშუალო წლიური ღირებულება	24,330	35,590	47,710	51,920	11,260	12,120	4,210
3	წმინდა მოგება	6,482	8,570	4,140	1,730	2,088	- 4,430	- 2,410
4	აქტივების ბრუნვა (1/2)	1.272	1.527	1.371	1.346	0.25	1.369	- 0.025
5	წმინდა მოგების მარჟა % (3/1)	20.943	15.763	6.329	2.475	- 5.180	- 9	- 3.854
6	აქტივების რენტალობა % (4*5)	26.638	24.07	8.68	3.33	- 2.568	- 15	- 5.350
8	აქტივების რენტალობაზე აქტივების ბრუნვადობის გავლენა	X	X	X	X	- 7.908	- 12.93	- 5.187
9	აქტივების რენტალობაზე წმინდა მოგების მარჟის გავლენა	X	X	X	X	5.340	- 2.46	- 0.158

აქტივების რენტაბელობა 2016-2018 წლებში შემცირების ტენდენციით ხასიათდება. განსაკუთრებით ამ მხრივ გაუარესებულია მდგომარეობა 2017 წელს წინა წელთან შედარებით. მისი გამომწვევი მიზეზების შესწავლით გამოვლინდა შემდეგი:

აქტივობის რენტალობაზე ფაქტორების გავლენა

2016 წ	წმინდა მოგების მარჟის გავლენა	$(15.763 - 20.942) * 1.527$	=	- 7,908
	აქტივების ბრუნვადობის გავლენა	$(1.527 - 1.272) * 20.942$	=	5,340
				-2,568
2017 წ	წმინდა მოგების მარჟის გავლენა	$(6.329 - 15.763) * 1.371$	=	- 12,93
	აქტივების ბრუნვადობის გავლენა	$(1.371 - 1.527) * 15.763$	=	- 2,46
				-15,39
2018 წ	წმინდა მოგების მარჟის გავლენა	$(2.475 - 6.329) * 1.371$	=	- 5,187
	აქტივების ბრუნვადობის გავლენა	$(1.346 - 1.371) * 6.329$	=	- 0,158
				-5,345

როგორც გაანგარიშებებმა გვიჩვენა, 2016 წელს აქტივების რენტაბელობის გაუარესების მიზეზი წმინდა მოგების მარჟის, ანუ გაყიდვების რენტაბელობის შემცირებაა. ამ პერიოდში აქტივების ბრუნვათა რიცხვი გაიზარდა, რამაც

აქტივების რენტაბელობა 5.340 პუნქტით გაზარდა, მაგრამ მან ვერ გადაფარა გაყიდვების დაბალი რენტაბელობის უარყოფითი გავლენა.

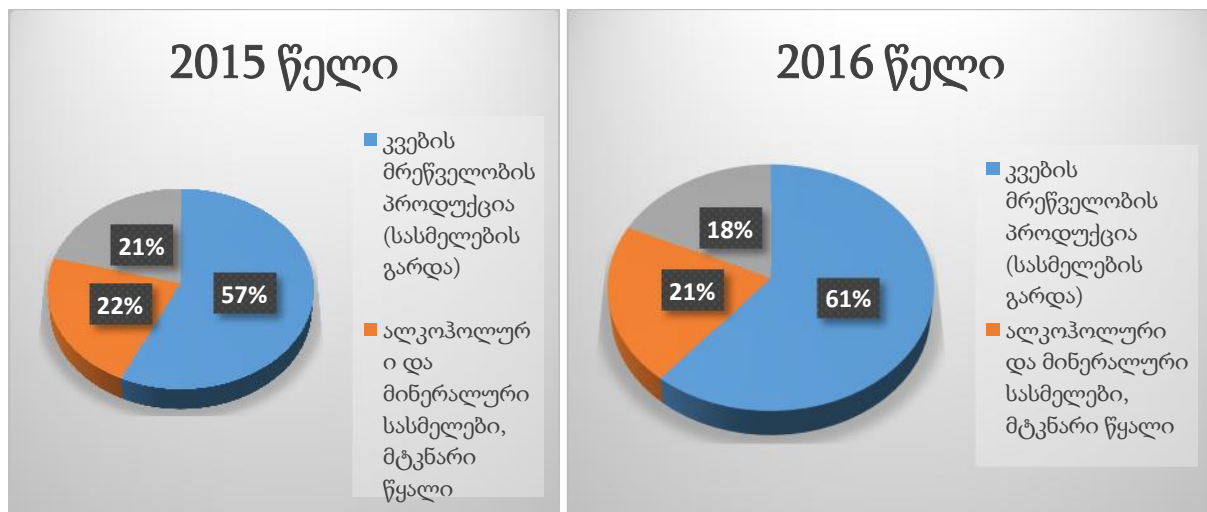
2017 წელს სს ქართული ლუდის აქტივების რენტაბელობის 15.39 პუნქტით გაუარესებას ჰქონდა ადგილი, რაც გამოწვეული იყო მოგების მარჟის (-12.93) და აქტივების ბრუნვათა რიცხვის (-2.46) შემცირებით.

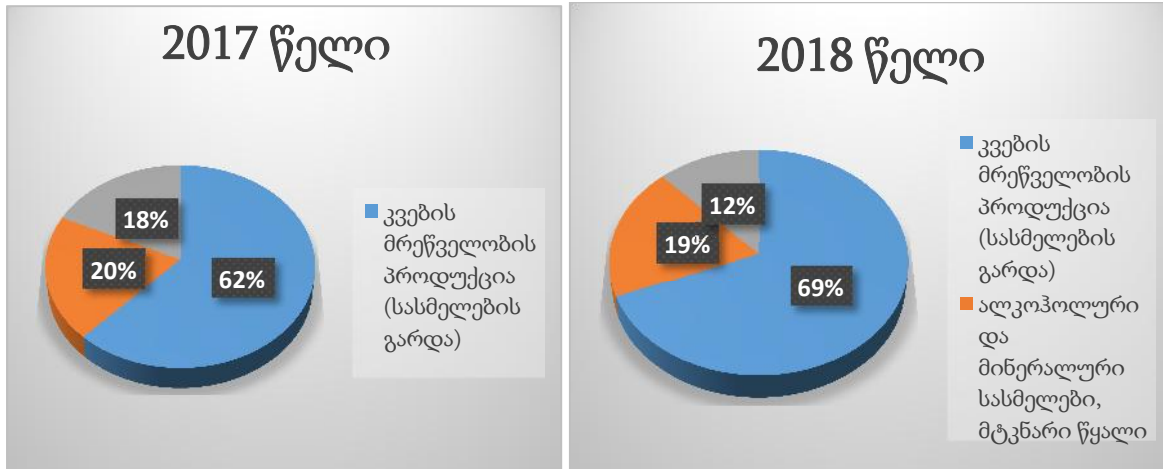
2018 წელსაც იგივე ფაქტორთა გავლენა ფიქსირდება, მაგრამ აქ ძირითადად წმინდა მოგების მარჟის გავლენაა შესამჩნევი.

2.4 საქმიანი აქტივობის შეფასების მაჩვენებლების ანალიზი

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ლუდისა და უალკოჰოლო სასმელების წარმოება კვების მრეწველობის ერთ ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა და ამ დარგში წარმოებული პროდუქციის სოლიდური ხვედრითი წილი უჭირავს. აღნიშნულის საილუსტრაციოდ იხილეთ შემდეგი დიაგრამები:

დიაგრამა №1

იმისათვის, რომ კონკრეტულმა დარგმა შეუფერხებლად იმუშაოს აუცილებელ პირობას მისი სასაქონლო მატერიალური ფასეულობებით მომარაგების, წარმოებისა და რეალიზაციის პროცესების უწყვეტი განხორციელება შეადგენს. აღნიშნულისათვის კი გარკვეული ოდენობის ფულადი სახსრებისა და ფულის ეკვივალენტების ოდენობაა საჭირო. კომპანიაში არსებულ რესურსებში ავანსირებული, ანუ წინასწარ დაბანდებული სახსრების გამოყენების ტემპი, სიჩქარე, მათი გამოყენების ეფექტიანობა დგინდება საქმიანი აქტივობის ანალიზით.

საწარმოს საქმიანი აქტივობის შეფასებისათვის საჭირო ხარისხობრივ კრიტერიუმებს წარმოადგენს: პროდუქციის გასაღების ბაზრის სიდიდე, საწარმოს რეპუტაცია და სხვა. რაოდენობრივი შეფასება კი ორი მიმართულებით წარმოებს:

1. ძირითადი მაჩვენებლების მიხედვით გეგმის შესრულების ხარისხი. მათი ზრდის ტემპების დასახული ოდენობის უზრუნველყოფა;

2. საწარმოს რესურსების გამოყენების ეფექტიანობის დონე.

საწარმოს საქმიანი აქტივობა ხასიათდება რიგი მაჩვენებლებით, როგორცაა: რეალიზაციის ზრდის ტემპი, მოგების ზრდის ტემპი, მზა პროდუქციისა და რეალიზაციის ხელსაყრელი კონტრაქტების არსებობა, კვალიფიციური პერსონალის არსებობა და სხვა. უპირველეს ყოვლისა,

საინტერესოა ეკონომიკური ზრდის ტემპი. გავრცელებული მოსაზრებების თანახმად:

1. მოგების ზრდის ტემპი უნდა უსწრებდეს რეალიზაციიდან ამონაგების ზრდის ტემპს, რაც საწარმოს რენტაბელობის ზრდაზე მიუთითებს;
2. რეალიზაციიდან ამონაგების ზრდის ტემპი უნდა უსწრებდეს აქტივების ზრდის ტემპს, რაც აქტივების გამოყენების ეფექტიანობის ზრდაზე მიუთითებს;
3. ყველა ზრდის ტემპი 100%-ზე მეტი უნდა იყოს.

ჩვენ მიერ საანალიზოდ შერჩეული საწარმოების მონაცემების საფუძველზე შესწავლილ იქნა აღნიშნული მაჩვენებლები (იხ. ცხრილი №13).

ცხრილი №13

**სს ქართული ლუდის საქმიანი აქტივობის ზოგადი შეფასება
(ათასი ლარი)**

მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	ცვლილება წინა წელთან შედარებით		
					2016	2017	2018
ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951	54,366	65,405	69,897	23,415	11,039	4,492
წმინდა მოგება	6,482	8,570	4,140	1,730	2,088	- 4,430	- 2,410
აქტივები	28,205	42,991	50,420	53,429	14,786	7,429	3,009
რეალიზაციის ზრდის ტემპი %	44	75.65	20.3	6.87	31.7	- 55.4	- 13.43
მოგების ზრდის ტემპი %	20.1	32.2	- 51.69	- 58.21	12.1	- 83.89	- 6.52
აქტივების ზრდის ტემპი %	19.12	52.42	17.2	5.97	33.3	- 35.22	- 11.23

როგორც ირკვევა, მოგების ზრდის ტემპი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება რეალიზაციის ზრდის ტემპს. უფრო მეტიც, 2017-2018 წლებში მოგება შემცირების ტენდენციით ხასიაღება. ეს გარემოება საწარმოს რენტაბელობის გაუარესებაზე მეტყველებს.

რაც შეეხება აქტივების ზრდის ტემპს, ისიც ჩამორჩება რეალიზაციის ზრდის ტემპს. ეს კი დადებითი მაჩვენებელია და აქტივების გამოყენების ეფექტიანობის ზრდაზე მიუთითებს.

როგორც ვხედავთ, ზემოთ მითითებული მესამე პირობა ვერ სრულდება. ამდენად, სს ქართული ლუდის საქმიანი აქტივობის ზოგადი შეფასებით მისი არადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა ფიქსირდება.

საწარმოს საქმიანი აქტივობის ანალიზისათვის მიზანშეწონილია გამოყენებულ იქნეს შემდეგი კოეფიციენტები:

- ფონდუკუგების კოეფიციენტი;
- საბრუნავი სახსრების ბრუნვადობის კოეფიციენტი;
- მარაგების ბრუნვადობის კოეფიციენტი;
- დებიტორული დავალიანებების ამოღების კოეფიციენტი;
- კრედიტორული დავალიანებების დაფარვის კოეფიციენტი;
- საოპერაციო ციკლის ხანგრძლივობის კოეფიციენტი;
- რესურსების უკუგების კოეფიციენტი;
- ეკონომიკური ზრდის მდგრადობის კოეფიციენტი.

საქმიანი აქტივობისა და საბრუნავი საშუალებების ბრუნვადობის კოეფიციენტებს სხვაგვარად შეიძლება ეფექტიანობის კოეფიციენტები ეწოდოს, რადგანაც ისინი

მნიშვნელოვნად არიან დაკავშირებული საწარმოს მომგებიანობასთან. საწარმოს საქმიანი აქტივობის კოეფიციენტები ავსებს ლიკვიდურობისა და ფინანსური მდგრადობის მაჩვენებლების შეფასების მეთოდოლოგიას და ფინანსური მდგომარეობის შესახებ უფრო დასაბუთებული დასკვნის გაკეთების საშუალებას იძლევა.

ფონდუკუგებისა და ბრუნვადობის კოეფიციენტების ანალიზს დიდი მნიშვნელობა აქვს საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შეფასებისათვის,

რადგან საშუალებათა ბრუნვის სისწრაფე, ე.ი. მათი ფულად ფორმად გადაქცევა უშუალო გავლენას ახდენს გადახდისუნარიანობაზე. ამავე დროს საშუალებათა ბრუნვადობის დაჩქარება აისახება საწარმოს პოტენციალის ამაღლებაზე, რაც მთელი წარმოების ეფექტიანობის ზრდას იწვევს.

ფონდუკუგება განისაზღვრება საერთო პროდუქციის, წმინდა ან რეალიზებული პროდუქციის რეალიზაციიდან ამონაგების შეფარდებით ძირითადი საშუალებების საშუალოწლიურ ღირებულებასთან.

საწარმოს ფინანსური რესურსების ძირითად ნაწილს საბრუნავი საშუალებები შეადგენს, რომელიც მოიცავს: მარაგებს, დებიტორულ დავალიანებებს, წინასწარგაწეულ ხარჯებს და გადახდილ ავანსებს, ფულად საშუალებებსა და მათ ეკვივალენტებს და მოკლევადიან ფინანსურ ინვესტიციებს.

საბრუნავი საშუალებებით საწარმოს უზრუნველყოფა მნიშვნელოვნად განაპირობებს საწარმოო ციკლის შეუფერხებელ განხორციელებას, ხოლო მათი ნაკლებობა საწარმოო ციკლის შეწყვეტას. საბოლოო ჯამში კი საწარმოს მიერ გადასახადებისა და ვალდებულებათა დაფარვაში შეფერხებებს და აქედან გამომდინარე, ფინანსური მდგომარეობის გაუარესებას იწვევს.

საბრუნავ საშუალებათა ანალიზის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა მათი ბრუნვადობის ანალიზი, რომელიც გულისხმობს მთელი საბრუნავი საშუალებების, მარაგების, დებიტორული დავალიანებების ბრუნვადობის მაჩვენებელთა გაანგარიშებას და სათანადო ინტერპრეტაციების გაკეთებას.

სს ქართული ლუდის ფინანსური ანგარიშგების მონაცემების შესწავლით ირკვევა, რომ საბრუნავი საშუალებების სტრუქტურა ასეთია (იხ. ცხრილი 14)

ცხრილი 14

სს ქართული ლუდის საბრუნავი საშუალებების დინამიკა
(ათასი ლარი)

									2016წ.		2017წ.		2018წ.	
	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %	აბსოლ. მაჩვ.	ხვ.წილი %
საბრუნავი საშუალებები, ანუ მიმდინარე აქტივები, სულ:	11,424	100	15,059	100	16,104	100	14,479	100	3,635	-	1,045	0	-1,025	-
1. მარაგები:	5,294	46.34	7,013	46.57	8,794	54.6	7,255	50.2	1,719	0.23	1,781	8.03	-1,539	-4.4
ნედლეული და მასალები	4,120	36.06	4,906	32.58	6,461	40.12	3,342	23.1	786	-3.48	1,555	7.54	-3,119	-17.02
დაუმთავრებელი წარმოება	577	5.06	824	5.47	828	5.14	404	2.79	247	0.41	4	-0.33	-42.4	-2.35
მზა პროდუქცია	362	3.169	652	4.33	754	4.68	2,033	14.04	290	1.161	102	0.35	1,279	9.36
სხვა მარაგები	235	2.06	631	4.19	751	4.66	1,476	10.19	396	2.13	120	0.47	725	5.53
2. სავაჭრო და სხვა დებიტორული ავალთანები:	4,353	38.1	5,549	36.85	6,892	42.8	5,702	39.38	1,196	-1.25	1,343	5.95	-1,190	-3.42
სავაჭრო დებიტორული ავალთანები	624	5.46	894	5.94	2,325	14.43	2,171	14.99	270	0.48	1,431	8.49	-154	-0.56
გადახდილი ავანსები	2,718	23.79	1,875	12.45	3,056	18.98	2,267	15.66	-843	-11.34	1,181	6.53	-789	-3.32
მოთხოვნები პარტნიორთა მიმართ	79	0.69	1,428	9.48	161	1	0	0	1,349	8.79	-1,267	-8.48	-161	-1
ჩასათვლელი დღგ	278	2.43	176	1.18	446	2.77	0	0	-102	-1.25	270	1.59	-446	-2.77
სხვა მოთხოვნები	654	5.73	1,176	7.8	904	5.62	1,264	8.73	522	2.07	-272	-2.18	360	3.11
3. ფული და მისი ეკვივალენტები	1,777	15.56	2,497	16.58	418	2.6	1,522	10.51	720	1.02	-2,079	-13.98	1,104	7.91

ფული საბანკო ანგარიშზე	1,73 9	15.23	2,46 9	16.3 9	309	1.92	1,52 1	10.5	730	1.16	- 2,1 60	- 14. 47	1,2 12	8.58
------------------------------	-----------	-------	-----------	-----------	-----	------	-----------	------	-----	------	-------------	-------------	-----------	------

სს ქართული ლუდის საბრუნავი საშუალებების დინამიკის ანალიზით ირკვევა, რომ მათი ოდენობა საანალიზო პერიოდში იზრდება, და ეს, როგორც წარმოების პროცესის უწყვეტობის უზრუნველყოფის საშუალება, დადებით მოვლენას წარმოადგენს. ამონაკლისს წარმოადგენს 2018 წელი, როდესაც ადგილი აქვს საბრუნავ საშუალებათა შემცირებას წინა წელთან შედარებით 1,625 ათასი ლარით. საბრუნავ საშუალებებში განსაკუთრებული ხვედრითი წილით გამოირჩევა მარაგები, თვით მარაგებში – მზა პროდუქციისა და ნედლეულის მარაგი, რაც ბუნებრივ, დადებით მოვლენად ჩაითვლება. თვით მარაგებში სჭარბობს ნედლეული და მასალები, რომელთა ხვედრითი წილი 2016 წლის განმავლობაში 36.06%-დან 32.58%-მდე შემცირდა, 2017 წელს იგი 40.12% შეადგენს, ხოლო 2018 წელს 23.1%-ს. ამ უკანასკნელს თან მზა პროდუქციის ხვედრითი წილის 10%-ით ზრდა ახლდა. მნიშვნელოვანი ზრდით გამოირჩევა დებიტორული დავალიანებები, მათ შორის სავაჭრო დებიტორული დავალიანებანი, განსაკუთრებით 2017-2018 წლებში. 2018 წელს მათი ხვედრითი წილი 14.99%-ს აღწევს. ფულადი საშუალებები შემცირების ტენდენციით ხასიათდება.

საბრუნავი საშუალებების ანალიზის პროცესში აუცილებელია მათი ბრუნვადობის ანალიზი. იგი გულისხმობს მთელი საბრუნავი საშუალებების, მარაგების, დებიტორული დავალიანებების ბრუნვადობის მაჩვენებელთა გაანგარიშებას და სათანადო დასკვნების გაკეთებას მიღებული მაჩვენებლების საფუძველზე.

მარაგების ბრუნვადობის ანალიზისათვის გამოიყენება: ბრუნვადობის კოეფიციენტი და ბრუნვადობა დღეებში.

ბრუნვადობის კოეფიციენტი (ბრუნვადობის რიცხვი) განისაზღვრება რეალიზებული საქონლის თვითღირებულების შეფარდებით საშუალო მარაგის სიდიდესთან.

მარაგების ბრუნვადობა დღეებში მიუთითებს მარაგის შენახვის პერიოდის ხანგრძლივობაზე. მარაგის შენახვა გარკვეულ ხარჯებთან არის

დაკავშირებული, ამიტომ ამ პერიოდის გახანგრძლივება უარყოფითი მაჩვენებელია, ვინაიდან ხარჯების ზრდას, სასაქონლო დანაკარგების ზრდას და საბოლოო ჯამში მარაგების შემცირებას იწვევს. საბრუნავ საშუალებათა საერთო ოდენობაში დიდი ხვედრითი წილით გამოირჩევა დებიტორული დავალიანებები, ამიტომ მათი აბსოლუტური სიდიდის და სტრუქტურის ანალიზი უნდა შეიქსოს დებიტორული დავალიანებების ბრუნვადობის მაჩვენებლისა და დებიტორული დავალიანებების ამოღების მაჩვენებლის ანალიზით.

დებიტორული დავალიანებების ბრუნვადობის კოეფიციენტი განისაზღვრება რეალიზაციიდან ამონაგების შეფარდებით დებიტორული დავალიანების საშუალო სიდიდესთან. დებიტორული დავალიანებების ამოღების კოეფიციენტი მიუთითებს იმაზე, თუ როგორი ხანგრძლივობით ხასიათდება კრედიტით გაყიდვები. საქონლის კრედიტით გაყიდვისას საწარმოები მიუთითებენ კრედიტის პერიოდს. ანგარიშ-ფაქტურების დაგვიანებით გაგზავნამ, ან დაგვიანებით გადამხდელზე რეაგირების არ მოხდენამ შეიძლება მავნე ზეგავლენა იქონიოს კომპანიაში ნაღდი ფულის მოძრაობაზე.

ცხრილი 15

სს ქართული ლუდის საქმიანი აქტივობისა და საბრუნავი საშუალებების ბრუნვადობის მაჩვენებელთა ანალიზი (ათასი ლარი)

	მაჩვენებლები	2015 წ.	2016 წ.	2017 წ.	2018 წ.	გადახრა		
						2016	2017	2018
1	ამონაგები რეალიზაციიდან	30,951	54,366	65,405	69,897	23,415	11,039	4,492
2	რეალიზებული საქონლის თვითღირებულება	18,856	34,176	43,779	47,741	15,320	9,603	3,962
3	ძირითადი საშუალებების თვითღირებულება	16,780	26,641	33,087	38,819	9,861	6,446	5,732
4	სასაქონლო მატერიალური ფასეულობები	5,294	7,013	8,794	7,255	1,719	1,781	- 1,539

5	დებიტორული დავალიანებები	4,353	5,549	6,892	5,702	1,196	1,343	- 1,190
6	კრედიტორული დავალიანება	1,308	4,256	8,153	4,268	2,948	3,897	- 3,885
7	ფულადი საშუალებები	1,777	2,497	418	1,522	720	- 2,079	1,104
8	ფონდუკუგება (ლარი) (1/3)	1.61	2.5	2.19	1.94	0.89	- 0.31	- 0.25
9	საბრუნავ საშუალებათა ბრუნვადობის კოეფიციენტი (2/{4+5+7})	2.18	2.33	4.19	4.57	0.15	1.86	0.38
10	მარაგების ბრუნვადობა დღეებში	84.71	65.72	65.89	61.35	- 18.99	0.17	- 4.54
11	მარაგების ბრუნვადობის კოეფიციენტი (2/4)	4.31	5.56	5.54	6.35	1.25	- 0.02	0.81
12	დებიტორული დავალიანებების ბრუნვადობის კოეფიციენტი (1/5)	7.62	10.98	10.51	11.1	3.36	- 0.47	0.59
13	დებიტორული დავალიანებების (5*365/1) ამოღების პერიოდი (დღეები)	51.33	37.25	38.46	29.77	- 14.08	1.21	- 8.69
14	კრედიტორული დავალიანებების (დაფარვის პერიოდი (დღეები) 6*365/1)	15.43	28.57	45.49	22.29	13.14	16.92	- 23.20
15	ეკონომიკური ზრდის მდგომარეობის კოეფიციენტი	0.57	0.43	0.17	0.067	- 0.14	- 0.26	- 0.103
16	საოპერაციო ციკლის ხანგრძლივობა დღეებში (10+13-14)	120.61	74.36	58.86	68.83	- 46.25	- 15.50	9.97
17	საფინანსო ციკლის ხანგრძლივობა დღეებში	100.93	104.07	110.59	116.31	3.14	6.52	5.72
18	რეალიზაციის პროცენტული ცვლილება (%)	44	76.7	20.3	6.87	32.70	- 56.40	- 13.43
19	სასაქონლო მარაგების პროცენტული ცვლილება (%)	53	32.47	25.39	- 17.5	- 20.53	- 7.08	- 42.89

სს ქართული ლუდის მონაცემების ანალიზით ირკვევა, რომ რეალიზაციის ზრდის ტემპი მაღალია, მაგრამ 2016 წლის გარდა, დანარჩენ წლებში შემცირების ტენდენციით ხასიათდება.

საბრუნავ საშუალებათა ბრუნვადობის მაჩვენებელი (ბრუნვათა რიცხვი) წლის განმავლობაში 0.15-ით გაიზარდა, რაც მის დაჩქარებაზე მეტყველებს. ბრუნვადობის დაჩქარება გამოწვეულია რეალიზაციის მოცულობის მნიშვნელოვანი ზრდით ამ პერიოდში, რაც ნათლად ჩანს (ცხრილი № 10)

მოტანილი მონაცემებით. აღნიშნული ტენდენცია ფიქსირდება მთელი საანალიზო პერიოდის განმავლობაში.

მარაგების ბრუნვალობის ანალიზისათვის გამოყენებული იქნა მარაგების ბრუნვალობის კოეფიციენტი და მარაგების შენახვის პერიოდი ანუ ბრუნვალობა დღეებში. (იხ. ცხრილი 10)

მარაგების ბრუნვალობის კოეფიციენტი (ბრუნვათა რიცხვი) გაიზარდა 2016 წლის განმავლობაში 1.25-ით და 5.56 შეადგინა, ეი მარაგის განახლების რიცხვი გაიზარდა, რაც დადებითი მოვლენაა. აღნიშნული გაუმჯობესება შენარჩუნებულია მთელ საანალიზო პერიოდში. შესამჩნევია უმნიშვნელო გაუარესება 2017 წელს.

მარაგების ბრუნვალობა დღეებში 2015-2018 წლებში დაჩქარდა. ჩვენს მიერ უკვე აღინიშნა, რომ მარაგის შენახვის პერიოდის გახანგრძლივებას ბევრი უარყოფითი შედეგი შეიძლება მოჰყვეს, კერძოდ, ხარჯების ზრდა და საბოლოოდ მოგების შემცირება.

დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომზე მუშაობის პროცესში გაანალიზებულ იქნა საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შეფასების ძირითადი მაჩვენებლები, ფინანსური მდგომარეობის უზრუნველყოფისა და ლიკვიდურობისა და გადახდისუნარიანობის მაჩვენებლების კრიტერიუმები. ჩატარებული კვლევის შედეგად დადგინდა ძირითადი მაჩვენებლების ცვლილების ტენდენციები, გამოვლინდა ამ ცვლილებების გამომწვევი მიზეზები და გაკეთდა შესაბამისი დასკვნები.

სს ქართული ლუდის 2015-2018 წლების მონაცემების ანალიზით დადგინდა, რომ ძირითადი საბრუნავი საშუალებების სტრუქტურაში მოხდა არა სასურველი ცვლილებები, გახანგრძლივდა დებიტორული დავალიანებების ამოღებისა და კრედიტორული დავალიანებების დაფარვის პერიოდები, საოპერაციო და საფინანსო ციკლები. დებიტორების მიერ ვალების დაგვიანებით გადახდის გამო, კომპანიას არ გააჩნდა საკმარისი ფულადი საშუალებები კრედიტორული დავალიანებების დასაფარად, მარაგების ბრუნვადობა შენედა, რაც დამატებით ხარჯებთანაა დაკავშირებული. ყოველივე ზემოაღნიშნულისა და ამ პერიოდში სს „X“-ის ლიკვიდურობის მაჩვენებელთა მკვეთრი გაუარესების არსებული ტენდენციის ლიკვიდაციის მიზნით მიზანშეწონილია ფულადი საშუალებებისა და მისი ექვივალენტების უკმარისობისა და კრედიტორული დავალიანებების 50%-იანი ზრდის თავიდან აცილების ღონისძიებათა განხორციელება. ასევე, აუცილებელია, გადახდისუნარიანობის აღდგენის, საკუთარი და ნასესხები სახსრების კონცენტრაციის, საკუთარი დანასესხები სახსრების თანაფარდობისა და საქმიანი აქტივობის კოეფიციენტების არასასურველი მაჩვენებლების თავიდან აცილების მიზნით ფულადი სახსრების მოზიდვის ღონისძიებათა განხორციელება.

რეალიზაციის მოცულობის საგანგაშო შემცირების პირობებში საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯების მკვეთრი ზრდა კომპანიების მხრიდან სათანადო რეაგირებას საჭიროებს. აუცილებელია რეალიზაციის მოცულობის ზრდის

უზრუნველყოფა, სათანადო სარეკლამო ღონისძიებების გარატება, ამავე დროს, გაუმართლებლად დიდი საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯების შემცირება.

კომპანიების ეფექტიანობის გაუმჯობესების მიზნით საჭიროა თავიდან იქნეს აცილებული მოგების მკვეთრი შემცირება ვალდებულებების ზრდის პირობებში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ანა ჩეჩელაშვილი სადისერტაციო ნაშრომი „ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი და მისი სრულყოფის გზები“. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2014
2. ბასს 1 ფინანსური ანგარიშგების წარდგენა. თბილისი 2014
3. ბასს 32 ფინანსური ინსტრუმენტები: ახსნა-განმარტებები და წარდგენა. თბილისი 2014
4. ეკონომიკური ლექსიკონი. პროფ. ა. სირგილაძის ხელმძღვანელობით. თსუ, თბილისი 2001
5. კვატაშიძე ნ., ხორავა ა., გოგორიჭიანი ზ. ფინანსური ანგარიშგება. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2011
6. ლიპარტია ზ., გელაშვილი მ., ჯანჯღავა ნ., ბერიშვილი ხ. კორპორაციული ფინანსები. სახელმძღვანელო, ტომი I, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, „უნივერსალი“, თბილისი 2012
7. ჭილაძე იზოლდა. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018.
8. ხარაბაძე ელენე. ფინანსური აღრიცხვა. გამომცემლობა „უნივერსალი“ თბილისი 2009
9. ჯიქია მერაბ. ფინანსური ანალიზი. გამომცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი 2018
10. www.nplg.gov.ge კორპორაციათა ფინანსები ლექციების კურსი ფულადი ნაკადების დისკონტირების ანალიზი (DCF)
11. Harrington D.R. Willson B.D. Corporate Financial Analysis. Richard D. Irv=win. Inc 1989
12. Howard A. Frank. Public financial management. CRC Press 2006
13. Shemetev. A. Complexfinance analysis and bankruptcy prognosis and also financial management-marketing manual for self-tuition group. Saint-Petersburg, LTD „ZODCHIY“, 750 p, 2012.
14. <http://www.geostat.ge>